

İSLÂM
NEDİR?

İSLÂM
NEDİR?

Hazırlayan
Prof. Dr. Huriye MARTI

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Genel Yayın No: 1720

Halk Kitapları: 417

Yayın Yönetmeni: Dr. Fatih KURT

Yayın Koordinatörü: Bünyamin KAHRAMAN

Hazırlayan: Prof. Dr. Huriye MARTI

Baskı Takip: Sümeyye ÖZGEN

Grafik Tasarım: Ali ÇINKI

Baskı: İleri Basım Matbaacılık AŞ.
B. Evler Mahallesi F. Çakmak 2 Caddesi
Güzelşehir Sitesi 22 Villa No: 1 ANP/22
Büyükkçekmece/İstanbul
Tel: [0212] 454 35 10

2. Baskı, İstanbul Aralık 2019

ISBN: 978-605-7730-97-8

2019-34-Y-0003-1720

Sertifika No: 12930

Eser İnceleme Komisyon Kararı: 15.11.2019/47

© Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı

Tel: [0 312] 295 72 93 - 94 Faks: [0 312] 284 72 88

e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü

Tel: [0312] 295 71 53 - 295 71 56 Faks: [0312] 285 18 54

e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM

İMAN ESASLARI

İnsan.....	9
Din.....	11
İslâm.....	13
İman.....	15
Allah'a İman.....	17
Meleklerle İman.....	19
Kitaplara İman.....	21
Son İlahî Kitap: Kur'an-ı Kerim.....	23
Peygamberlere İman.....	25
Son Peygamber: Hz. Muhammed ^(s.a.s.)	27
Âhirete İman.....	29
Kadere İman.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

İBADET ESASLARI

İbadet Bilinci.....	37
Kelime-i Şehâdet.....	41
Temizlik.....	43
Abdest ve Gusül.....	45
Namaz.....	47
Oruç.....	51

Zekât ve Sadaka.....	53
Hac.....	57
Kurban.....	59
Dua.....	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AHLÂK ESASLARI

İslâm, Güzel Ahlâk Dinidir.....	65
İslâm, Adalet Dinidir.....	67
İslâm, Barış ve Esenlik Dinidir.....	69
İslâm, İlim ve Hikmet Dinidir.....	73
İslâm, Her İşte Nezaketi Emreder.....	77
İslâm, Merhamet Dinidir.....	79
Müslüman, Sorumluluk Bilinci Taşır.....	83
Müslüman, Ailesine İyi Davranır.....	85
Müslüman, Çevresiyle Dosttur.....	87
Müslüman, Asla Zulmetmez.....	89
Müslüman, Dürüst ve Doğru Sözlüdür.....	91
Müslüman, Şükreden Kuldur.....	93
Müslüman, Hata Yaptığında Af Diler.....	95
Müslüman, Cennete Götüren Yolları Arar.....	97
Müslüman, Cehenneme Götüren Yollardan Uzak Durur.....	101

Ön Söz

İslâm, kişinin herhangi bir zorlama olmaksızın kendi tercih ve arzusuyla, içten bir bağlılıkla Allah'a yönelmesi, O'nun emir ve yasaklarını şartsız bir şekilde kabul etmesidir. Mükemmel bir inanç, ibadet ve ahlâk sistemine sahip olan İslâm dini, Hz. Âdem'le birlikte insanlığa ulaşmaya başlayan vahyin son ve eksiksiz hâli olup dünyanın son gününe kadar geçerliliğini koruyacaktır.

İslâm dininin bütün ilkeleri, Allah'ın yarattığı muhteşem dengenin ve insanın korunması üzerinedir. İslâm'ın amacı, insana kendisiyle, Rabbiyle, diğer insanlarla ve tabiattaki canlı-cansız varlıklarla sağlıklı bir iletişim kurmasında rehber olmaktır. Böylelikle hem bireysel hem de toplumsal huzur sağlanacak, yeryüzüne adalet ve merhamet hâkim olacaktır.

İslâm, Kur'an-ı kerim'in aydınlığında Son Peygamber Hz. Muhammed ^(s.a.s.) tarafından insanlığa sunulan iman, ibadet ve ahlâk ilkeleriyle hayatın her alanında iyiliğe dair yol gösterir. Öngördüğü ideal hayat modeliyle aklını ve yüreğini kullanarak hem kendisi hem de diğer canlılar için yaşanabilir bir dünya kurmanın yollarını insana öğretir. Bunun için iman esaslarını benimsemek, bu esaslar doğrultusunda ibadet bilincini kuşanmak ve güzel ahlâk ile donanmak gerekir. Zira mümin, İslâm'ın inanç

esaslarını benimseyerek bunlara inanan, inandığını diliyle ifade eden ve hayatına yansıtan kimsedir. Müminin imanını muhafaza etmek ve güçlendirmek için ibadete devam etmesi, aynı zamanda güzel ahlâkın gerektirdiği şekilde yaşaması gerekir. En belirgin özelliklerinden biri ahlâka verdiği değer olan İslâm dininin ana gayesi, imanlı ve imanı gereği ahlâklı insanlardan oluşan sağlıklı bir toplum ve huzurlu bir dünya inşa etmektir.

Dinimizin temel iman, ibadet ve ahlâk esaslarını, anlaşılır bir dil ve kuşatıcı bir içerikle ortaya koymaya çalıştığımız bu eserimiz, İslâm'ın sahih bilgi ve sağlıklı bakış açısıyla anlaşılmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Başkanlığımız yayınlarından Hadislerle İslâm, İslâm İlmihali, TDV İslâm Ansiklopedisi ve Kur'an Yolu Tefsiri gibi temel müracaat kaynaklarına dayanılarak hazırlanan bu eserin, İslâm'ın inanç sistemi ile hayatlarını anlamlı hâle getirmek, ibadet bilincini ahlâk ilkeleriyle sadece bu dünyayı değil, ahireti de inşa etmek isteyen okuyucularımıza ufuk açmasını dileriz.

—
BİRİNCİ BÖLÜM
İMAN
ESASLARI
—

İnsan

*“Biz insanı en güzel biçimde yarattık.
Sonra onu aşağıların aşağısına indirdik.
Ancak iman edip yararlı işler yapanlar müstesna!
Onlar için kesintisiz bir ödül vardır.”¹*
(Kur'an-ı Kerim)

İnsan, dünyanın en şerefli varlığıdır. Akıllı, güçlü, irade ve sorumluluk sahibi, bilinçli bir varlık olarak kâinatın göz bebeğidir. Yerlerin ve göklerin tek sahibi olan Yüce Allah tarafından mükemmel bir biçimde yaratılmıştır. Allah, insana dengeli ve ölçülü bir beden, canlılık kazandıran bir ruh, doğru ile yanlış ayırt etmeye yarayan bir akıl ve hayatını anlamlı kılabilecek bir vicdan vermiştir. Dolayısıyla insanoğlu, bedeniyle ve ruhuyla bir bütündür.

İnsanı yoktan var eden, ona kusursuz bir şekil veren, yediren, içiren, doyuran, koruyan, her türlü güzelliği bahşeden Allah'tır. Yüce Allah'ın insandan istediği ise, iman etmesi ve iyi işler yapmasıdır. Çünkü insanın var oluş nedeni, bir kul olarak sorumluluk üstlenip yeryüzünü imar ve ıslah etmektir.

---

1 Tin, 95/4-6.

İnsanoğlunun tarih serüveni ilk insan Hz. Âdem ve eşi Hz. Havva ile başlamıştır. Daha sonra insanlar, birbirleriyle tanışmaları ve iyi ilişkiler kurmaları için birçok farklı millete ayrılmıştır.

İnsan, diğer varlıklardan son derece üstün niteliklere, ayrıcalıklı güç ve yeteneklere sahiptir. Bunlar sayesinde iyiliği isteyip onu hayata aktarabildiği gibi, kötülüğü isteyip onu dünyaya yayabilme özelliğine de sahiptir. Kimi zaman sabırlı, gayretli, fedakâr, barışçıl ve adil tavırlarıyla mutlu bir dünya hayatı kurmuş; kimi zaman da cahil, bencil, hırslı, aceleci ve nankör tutumu yüzünden kendi eliyle kendini tehlikeye atmıştır.

Buna rağmen Yüce Allah, insanı hiçbir zaman yalnız başına, nimetsiz ve yardımsız bırakmamıştır. Onu hayat imtihanında desteklemiş, peygamberleri ve kitapları ile ona yol göstermiştir. Yarattığı ve merhametle muamele ettiği insana iyiyi, güzeli ve doğruyu öğretecek; kötünün, çirkinin ve yanlışın ne olduğunu anlatacak bir düzen göndermiştir. İşte insana yeryüzü serüveninde rehberlik eden ve âhirette kurtuluşa ermesine vesile olan bu düzen, “din”dir.

Din

“Kuşkusuz Allah katında din İslâm’dır.”²

(Kur’an-ı Kerim)

Din; Allah tarafından peygamberleri aracılığı ile insanlara gönderilen ilâhî kanunlardır. Bu kanunlar hakikatin yegâne kaynağıdır ve insanları kendi tercihleriyle hem dünyada hem de âhirette mutluluğa götürmek için gönderilmiştir.

Din, ilk insanla birlikte var olmuş ve kıyamete kadar da var olacaktır. Zira ilk insan aynı zamanda ilk peygamber olan Hz. Âdem’dir ve Son Peygamber ise Hz. Muhammed Mustafa^(s.a.s.) olup dünyanın son gününe kadar ondan başka peygamber gelmeyecektir.

İnsan mutlaka bir dine ihtiyaç duyar. Çünkü insan, kendisini yaratan Yüce Varlığı tanımak ve yaratılış gayesini öğrenmek ister. Niçin ve nasıl yaratılmıştır? İçinde yaşadığı âlemin yaratılış gerekçesi nedir? Yaşam amacı ne olmalıdır? Doğruyla yanlış nasıl ayırt edebilir? Ölümden sonra kendisini ne beklemektedir? Bilmek ister.

---

2 Âl-i İmrân, 3/19.

Dinin ilke ve kurallarını Yüce Allah belirler. Rabbimiz bu kuralları peygamberlerine vahiyle gönderir. Vahiy, Allah katından peygamberlere gelen kuşku götürmez bilgi, ilâhî mesaj, ezeli ve ebedî hakikat demektir. Peygamberlerin görevi, işte bu hakikati yani dinin ilkelerini insanlara ulaştırmaktır.

İnsanların kendi kurdukları bir düzen, kendi belirledikleri kanun ve sistem asla din niteliği taşımaz. Yine Allah tarafından gönderilmiş ama insanlar tarafından hükümleri değiştirilmiş bir din de “hak din” olma özelliğini kaybetmiş olur.

Din, insana fitratına uygun olan hayat modelini sunar. Aklını ve yüreğini kullanarak hem kendisi hem de diğer canlılar için yaşanabilir bir dünya kurmanın yollarını öğretir. İnsanın sorularına cevap alabileceği en doğru bilgi kaynağı dindir. Kıyamete kadar gelecek olan bütün insanlığa gönderilen, onların sorularına cevap, sorunlarına çözüm bulabileceği yegâne din ise İslâm’dır.

İslâm

*“Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim.
Size olan nimetimi tamamladım ve sizin
için din olarak İslâm’ı seçtim.”³*

(Kur’an-ı Kerim)

İslâm’ın kelime anlamı barış, esenlik ve teslim olmaktır. İslâm, kişinin herhangi bir zorlama olmaksızın kendi tercih ve arzusuyla, içten bir bağlılıkla Allah’a yönelmesi, O’nun emir ve yasaklarını şartsız bir şekilde kabul etmesidir. Din olarak İslâm’ı kabul eden ve onun kurallarına riayet eden kişiye ise “Müslüman” denir.

İslâm, Yüce Allah tarafından, Son Peygamber Hz. Muhammed^(s.a.s.) aracılığıyla gönderilen son dindir. Kıyamete kadar geçerli olan mükemmel bir inanç, ibadet ve ahlâk sistemidir. Çünkü Rabbimiz, İslâm’dan önce gönderdiği dinler insanlar eliyle bozulunca, ilâhî kuralları insanlığa yeniden hatırlatmak üzere İslâm’ı göndermiştir.

İslâm’ın diğer dinlerden farkı, bütün insanlığa hitap etmesi ve dünyanın son gününe kadar geçerli olmasıdır. İslâm dininin peygamberi Hz. Muhammed Mustafa^(s.a.s.), kitabı ise Kur’an-ı Kerim’dir. Kur’an, Hz. Âdem’le birlikte

---

3 Mâide, 5/3.

insanlığa ulaşmaya başlayan vahyin son ve eksiksiz hâlidir. Artık İslâm'dan sonra başka bir din, Hz. Muhammed'den sonra başka bir peygamber, Kur'an-ı Kerim'den sonra başka bir kutsal kitap gelmeyecektir.

İslâm dininin bütün ilkeleri, Allah'ın yarattığı doğal dengenin ve insanın korunması üzerinedir. İslâm'ın amacı, insana kendisiyle, Rabbiyle ve diğer insanlarla sağlıklı bir iletişim kurmada rehber olmaktır. Böylelikle hem bireysel hem de toplumsal huzur sağlanacak, yeryüzüne adalet ve merhamet hâkim olacaktır. İşte bu ilkeler üç ana başlıkta ele alınır: İman, ibadet ve ahlâk ilkeleri.

İman

*“Varlığım elinde olan Allah’a yemin olsun ki,
iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi
sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız.”⁴*

(Hz. Muhammed^(s.a.s))

Bir kimsenin İslâm dinine girişi, iman etmesiyle gerçekleşir. İman, Allah’ın varlığına ve birliğine, meleklerine, indirdiği kitaplarna, gönderdiği peygamberlere, âhiret gününe ve kadere inanmaktır. “Mümin” ise bütün bunlara inanan, inandığını diliyle ifade eden ve hayatına yansıtan kimsedir.

İmanın kelime anlamı, güven içinde olmak ve korkudan kurtulmaktır. İman eden kişi, Allah’a inanıp güvenmekle her türlü korkudan emin olur. Hayatına anlam ve huzur gelir. Öz güveni güçlenir, zorluklar karşısında azim ve sebat kazanır.

İman, insanı kötü söz ve davranışlardan uzak tutar. Onu yanlış yollara sapmaktan; tedirgin ve şaşkın bir hayat sürmekten korur. Böylelikle kişi, ailesinde, mahallesinde, şehrinde, ülkesinde ve bütün dünyada iyilikleri yapan, kötülükleri engelleyen, güvenilir bir insan olur.

---

4 Ebü Dâvûd, Edeb, 130.

İmanın altı temel esası vardır. Bunlar; Allah'a, melek-
lere, kitaplara, peygamberlere, âhirete ve kadere iman et-
mektir.

Allah'a İman

“Kim kalbiyle tasdik ederek Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehâdet ederse, Allah ona cehennemi haram kılar.”⁵

(Hz. Muhammed^(s.a.s))

Allah'a iman, İslâm'ın temel esasıdır. Yüce Allah, kâinatı yoktan var eden, atomdan galaksilere bütün varlık âlemini yaratan ve yönetendir. İnsan başta olmak üzere bütün varlıkları yaratan, yaşatan, öldüren ve sonra da yeniden diriltecek olan O'dur.

Allah, tektir; kendinden başka ilâh yoktur. O, doğmamıştır, kimse tarafından doğurulmamıştır. Her şey O'na muhtaçtır; O ise hiçbir şeye muhtaç değildir. O'nun eşi ve benzeri yoktur. O, geçmiş ve gelecek hiçbir yaratılmışa benzemez. Mutlak güç, iktidar, otorite ve hüküm sahibi olan Allah'tır. O, diridir. Bütün canlılar bir gün ölecek, Allah ise asla ölmeyecektir, baki kalacaktır. O'nun varlığının başlangıcı olmadığı gibi, sonu da yoktur.

Allah, her şeyi hakkıyla gören, eksiksiz işiten ve en ince detayına kadar bilendir. O'na gizli kalan, O'na zor gelen, geçmişte ya da gelecekte O'nun bilgisi ve dilemesi

---

5 Buhârî, İlim, 49.

dışında gerçekleşen hiçbir şey yoktur. O sonsuz irade ve kudret sahibidir. Affeden, hidayete erdiren, esirgeyen, bağışlayan O'dur. Kullarına rızık veren, yardım eden, onları koruyup gözetken O'dur. Aynı zamanda şirk, inkâr ve küfür bataklığında ısrar edenleri kahreden ve cezalandıran da O'dur.

İslâm “tevhid” dinidir. Tevhid, Allah’a iman etmek ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmamak demektir. İman eden insan, Allah’ın varlığını ve birliğini; asla eşi, benzeri, ortağı ve dengi olmadığını yürekten onaylar. Bütün isimleri, sıfatları ve eşsiz özellikleriyle O’nu tanır ve O’na bağlanır. Bu onayını diliyle de ifade eder ve bu doğrultuda yaşar. Zira insanoğluna düşen, kendisini yaratan, yaşatan ve türlü türlü nimetlerle donatan Rabbine iman etmesidir.

Allah’a iman, bütün peygamberlerin ortak çağrısıdır. İslâm davetinin ilk esası, bir insanın yapabileceği işlerin en hayırlısıdır. Aynı zamanda Yüce Rabbimizin kulları üzerindeki hakkıdır.

Allah’a iman etmek; en çok O’nu sevmeyi, O’na gerektiği şekilde saygı göstermeyi, her hâl ve şartta O’na dayanıp güvenmeyi, yalnız O’ndan yardım dilemeyi gerektirir. Allah’a iman eden insan, O’nun kendisini her an gördüğünü, duyduğunu, her hareketinden haberdar olduğunu ve bir gün hesap soracağını bilerek yaşar. İmanına yakışır bir hayat sürer ve bütün niyet ve isteklerinin en başına Allah’ın rızasını koyar. İmanıyla huzura erer ve çevresindekilere huzur aşılar.

Meleklerle İman

*“Kim Allah’ı, meleklerini, kitaplarını,
peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr
ederse, derin bir sapıklığa düşmüş olur.”⁶*

(Kur’an-ı Kerim)

İnsanlık tarihi, güçlü ve görünmeyen varlıklara dair inanışlarla doludur. İyi ve kötünün mücadelesi çoğu zaman bu varlıklar üzerinden anlatılır. Ancak anlatılanların ne kadarı doğrudur? Ancak görünen ve görünmeyen âlemlerin Rabbi olan Allah’ın gönderdiği son din bu konuda sağlam ve gerçek bilgi verebilir. Nitekim İslâm dininde de nurdan yaratılan meleklerin varlığına inanmak, iman esaslarından biridir.

İslâm’a göre melekler; Allah’ın verdiği çeşitli görevleri yerine getiren, O’nun emirlerine sorgusuz sualsiz itaat eden, iyilik timsali varlıklardır. Meleklerin cinsiyeti ve yeme-içme gibi yaşam özellikleri yoktur. Kur’an ayetlerinde kanatları olduğundan bahsedilir ancak kadına veya kuşa benzer şekilde tasvir edilmeleri doğru değildir. Hatta

---

6 Nisâ, 4/136.

Kur'an, meleklerin dişi olarak algılanmasına karşı çıkararak onları "Rahman'ın kulları" olarak vasıflandırır.⁷

Melekler kendi aralarındaki hiyerarşik yapıya ve görevlerine göre çeşitli gruplara ayrılır. Allah'ın peygamberlerine vahiy iletmekle görevlendirdiği Cebrail, nızık ve rahmet meleği olarak tabiat olaylarına nezaret eden Mikâil, ölüm meleği Azrail ve kıyametin kopmasının habercisi olarak Sûr'a üfleyecek olan İsrail dört büyük melektir. Ayrıca arşı taşıyan, insanları koruyan ve onlara dua eden, yine insanların iyi ve kötü amellerini kaydeden ve onları kabirde karşılayıp ilk sorguya çeken, cennette ve cehennemde görev yapan farklı melekler vardır.

Melekler de diğer bütün canlılar gibi Yüce Allah tarafından yaratılmış varlıklardır. Allah'a kesinlikle karşı gelmez, sadece O'nun izni ve emri ile hareket ederler. Allah'ın kendilerine bildirdiğinden daha fazlasını bilemezler. Dolayısıyla hiçbir şekilde ilâh, tanrı, yönetici güç olarak kabul edilemezler.

Allah'a samimiyetle bağlanan bir Müslüman'ın en temel özelliklerinden biri, görünmeyene yani gayba da iman etmesidir. Meleklerle iman bunun bir parçasıdır.

Meleklerle iman eden insan, doğumundan ölümüne kadar hayatın her adımında yanında olan, Allah'ın izniyle kendisini koruyup gözetten, iyilik dolu varlıkları hissedererek mutlu olur. Onu iyiliğe çağıran, önünden ve arkasından giderek kötülükten koruyan, destekleyen, bağışlanması için dua eden melekler sayesinde ümit ve güvenle yaşar.

---

7 Zuhruf, 43/19.

Kitaplara İman

“İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeciler ve uyancılar olarak peygamberler gönderdi ve beraberlerinde, insanların anlaşmazlığa düştükleri şeyler konusunda aralarında hüküm vermek üzere kitapları hak olarak indirdi.”⁸

(Kur'an-ı Kerim)

İlâhî kitaplar, Yüce Allah'ın kelâmı ve insanlara hitabıdır. O'nun ezeli ve ebedî sözlerinin, emirlerinin, vahyinin satırlara dökülmüş hâlidir. Allah'ın sözlerinin diğer sözlerle üstünlüğü, Allah'ın, kullarına karşı üstünlüğü gibidir. Allah, kitap göndererek en değerli varlık olarak yarattığı insanı muhatap kabul etmiş, hayat imtihanında ona yol göstermiştir. Hakikatle tanışmasına, iyiyi kötüyü ayırt etmesine imkân tanımıştır.

Tarihin erken dönemlerinde bazı peygamberlere “sahife” denilen küçük kitaplar gönderilmiştir. Allah tarafından Hz. Âdem'e on sahife, Hz. Şit'e elli sahife, Hz. İdris'e otuz sahife, Hz. İbrahim'e de on sahife indirilmiştir.

Daha sonra sırasıyla dört büyük kitap nazil olmuştur: Hz. Musa'ya Tevrat, Hz. Davut'a Zebur, Hz. İsa'ya İncil ve

---

8 Bakara, 2/213.

nihayetinde Hz. Muhammed Mustafa'ya^(s.a.s.) Kur'an-ı Kerim gönderilmiştir. Kıyamete kadar geçerli olan ve bütün insanlığa hitap eden son ilâhî kitap Kur'an'dır.

Müslüman, bütün ilâhî kitapların Allah'tan geldiğine, varlığına ve gerçekliğine iman eder. Ancak bu emir, ilâhî kitapların tahrif edilmemiş ve değişmemiş hâlleri için söz konusudur. Dolayısıyla bir Müslüman, sahifelerin ve kitapların Allah'tan geldiği şekildeki orijinal hâllerine iman eder. Kur'an-ı Kerim dışındaki diğer kitapların yani Tevrat, Zebur ve İncil'in ise insanlar tarafından değiştirildiğine ve aslından uzaklaştırıldığına inanır.

Bu inanç, müminin vahiy konusunda daima hassas ve dikkatli davranmasını gerektirir. Tevrat ya da İncil'den gelen bir bilgiyle karşılaştığında, bu bilginin doğru veya yanlış olduğunu söylemeden önce Kur'an'a başvurmak zorunludur. Kur'an'ın verdiği bilgilerle çelişmiyor, İslâm'ın genel prensiplerine aykırı düşmüyorsa böyle bir bilginin doğru olabileceğine karar verilir. Ancak Kur'an'ın ilkeleri ve evrensel mesajıyla çelişen bir bilginin Allah'tan geldiğini iddia etmek mümkün değildir.

İnsanlar az bir dünya menfaati elde etmek için kendilerine gönderilen kitaplara müdahale etmişlerdir. Geçmiş dönemlerde din adamları kendi elleriyle yazdıklarını Allah'ın vahyi gibi göstererek masum halkı aldatmış ve kutsal metinlerin safiyetini bozmuştur. Hem metni hem de muhtevası bakımından en ufak bir değişikliğe uğramadan günümüze kadar gelmiş olan ve kıyamete kadar da aslı varlığını koruyacak olan tek kitap Kur'an'dır.

Kitaplara iman etmek ve bu bağlamda Kur'an'ı ilâhî bir rehber olarak kabul etmek, elbette Allah tarafından gönderildiğini yürekten benimsemek kadar, hükümlerine uygun bir hayat yaşamayı da gerektirir. Çünkü kitapların gönderiliş amacı, okunmak, anlaşılacak ve yaşanmaktır.

Son İlâhî Kitap: Kur'an-ı Kerim

“Size öyle bir şey bırakıyorum ki ona sanıldıktan sonra asla sapıtmazsınız. O, Allah’ın Kitabı’dır.”⁹

(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

Kur'an-ı Kerim, Yüce Allah'ın Peygamberimiz aracılığıyla insanlığa seslendiği son vahyi, son kitabıdır. Allah, onu bizzat indirdiğini ve kıyamete kadar da bizzat koruyacağını açıkça ifade buyurur.¹⁰ Kur'an'ı diğer kutsal kitaplardan ayıran en belirgin özelliği, bir bölgeye ya da kavme değil, bütün insanlığa gönderilmesi ve asla değişikliğe uğramamasıdır.

Bir kişinin Müslüman olabilmesi için Kur'an-ı Kerim'e iman etmesi şarttır. Kur'an, İslâm dininin ana kaynağıdır. İslâm, Kur'an'ın indiği gün insanlığa ulaşmaya başlamış, Kur'an'ın inişi sona erince de tamamlanarak kemale ulaşmıştır.

Kur'an, Rabbimizden bir öğüt, kalplere şifadır. Sözlerin en güzeli, Peygamberimizin en büyük mucizesidir.

---

9 Müslim, Hac, 147.

10 Hicr, 15/9.

İnananların topluca ve sınıksız sarılması gereken sapsağlam bir ip, hidayet kaynağı ve rahmet vesilesidir.

İnsan için dünya ve âhiret mutluluğu Kur'an'da saklıdır. İnsanlık için üzerinde uzlaşılabilen konuların açıklaması, geçmişe ve geleceğe dair birçok olayın bilgisi Kur'an'da yer alır. İmanın, ibadetin ve ahlâkın esasları Kur'an'la belirlenir.

Kur'an-ı Kerim'i okumak, okutmak, öğrenmek ve öğretmek Müslüman için hem sorumluluk hem de sevaptır. Elbette Kur'an sadece okunmak için indirilmemiştir! İnsanların aynı zamanda üzerinde düşünmesi, onu anlama yolunda çaba göstermesi ve ayetlerine uygun bir hayat sürmesi için gelmiştir. Kur'an'ın mesajlarını en iyi anlayan, anlatan ve hayatına aktaran ise Peygamberimizdir. Dolayısıyla Kur'an-ı Kerim'in aydınlattığı dosdoğru yolda yürümek isteyen kimse için en ideal seçim Hz. Muhammed'in^(s.a.s.) yaşantısını model almaktır.

Peygamberlere İman

“Allah’ı ve peygamberlerini inkâr edenler, Allah ile peygamberlerini birbirinden ayırıp, ‘Bir kısmına iman ederiz ama bir kısmına inanmayız.’ diyenler ve iman ile küfür arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu! İşte gerçekten kâfirler bunlardır.”¹¹

(Kur’an-ı Kerim)

Peygamberler, Allah tarafından seçilen ve insanlara ilâhî mesajları iletmekle görevlendirilen kimselerdir. Peygamberlere iman etmek; onların Allah’ın kutlu elçileri olduğunu kabul etmek ve Allah katından naklettikleri her şeye inanmak demektir.

Peygamberlere iman, İslâm’ın inanç esaslarından birisidir. Aralarında çeşitli farklar ve üstünlükler olmakla beraber, İslâm’a göre, iman söz konusu olduğunda peygamberler ve onlara indirilen vahiy arasında ayırım yapılmaz. Dolayısıyla Müslüman, ayırım gözetmeksizin bütün peygamberleri kabul eder, sevgi ve saygıyla anar, örnek alır ve Son Peygamber’e tabi olur.

İlk insan Hz. Âdem, aynı zamanda ilk peygamberdir. Son Peygamber ise Hz. Muhammed Mustafa’dır. Yüce

---

11 Nisâ, 4/150-151.

Allah insanlığı hiçbir zaman rehbersiz, örneksiz, önder-siz, peygambersiz bırakmamıştır. Bu iki peygamber ara-sında isimleri bilinen ve bilinmeyen, kendilerine kitap indirilen ve indirilmeyen nice peygamber gelip geçmiştir. Hepsinin daveti ise aynıdır: Allah'a kulluk edin!

Peygamberler Allah'ın mesajını eksiksiz ve fazlasız ak-tarmakla sorumludur. Ancak tek vazifeleri bilgi aktarımı yani “tebliğ” değildir. Aynı zamanda ilâhî bilgiyi açıkla-mak, ona uygun yaşamak ve insanlara rol model olmak da peygamberlerin görevidir. Bu yolda birçok sıkıntıya ve eziyete katlanan, kimi zaman Allah'ın izniyle mucizeler gösteren peygamberlerin kıssaları Kur'an'da ibret olarak anlatılır.

İnsan aklı, Yüce bir Yaratıcı olduğunu kavrama po-tansiyeline sahipse de, Yaratıcı'nın buyruklarını ancak gönderdiği elçiler aracılığıyla öğrenebilmiştir. Dolayısı-y-la Allah'ın emirlerine uymak ve yasaklarından sakınmak isteyen insanın, peygamber örnekliliğine ihtiyacı vardır. İlâhî kitaplara iman etmek için de öncelikle bu kitabın kendisine gönderildiği peygambere iman etmek gerekir.

Peygamberler, özü sözü bir, dürüst, güvenilir, zeki, hoşgörülü, günahlardan korunmuş kimselerdir. İnsanlara Allah'ın ayetlerini okuyan, kitap ve hikmeti öğreten, on-ları tevhide ve iyiliğe davet edip inkârdan ve kötülükten temizleyen insanlardır. Şüphe yok ki, peygamberlik zin-cirinin en son ve en mükemmel halkası ise Hz. Muham-med^(s.a.s.) olmuştur.

Son Peygamber: Hz. Muhammed^(s.a.s.)

“Ey Peygamber! Biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyanıcı, O’nun izniyle Allah’a çağırın ve etrafını aydınlatan bir ışık olarak gönderdik.”¹²
(Kur’an-ı Kerim)

İslâm peygamberi Hz. Muhammed Mustafa^(s.a.s.), Allah’ın kulu ve resûlü, peygamberlerin sonuncusudur. İslâm’ı kabul eden her insan, kelime-i şehâdet getirmekle yani “Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Hz. Muhammed’in^(s.a.s.) O’nun kulu ve resûlü olduğuna” şahitlik etmekle sorumludur.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz, içinde yaşadığı şiddet ve cehalet toplumunu merhamet ve adalete kavuşturmuştur. 23 yıl süren peygamberlik görevi esnasında sabırla, azimle, inançla ve şefkatle örnek bir İslâm toplumu inşa etmiştir.

Peygamberimiz Kur’an-ı Kerim’i en iyi anlayan ve hayatının her anına yansıtan model insandır. Hem çevresindekiler hem de çağlar ve coğrafyalar aşarak bütün

---

12 Ahzâb, 33/45-46.

Müslümanlar için en güzel örnektir. Peygamber olmadan önce bile Mekke’de “Muhammedü’l-Emîn” (Güvenilir Muhammed) olarak bilinen, erdem ve ahlâk abidesidir. O, dürüstlükten ve doğruluktan asla ödün vermemiş, adaleti, insanın hak ve dokunulmazlıklarına saygıyı, bilginin değerini ve istişarenin önemini insanlığa öğretmiştir.

Ashabının yani onunla birlikte yaşayan müminlerin anlattıklarından öğreniyoruz ki, Allah Resûlü^(s.a.s.), cömertlikte ve yardımseverlikte sınır tanımazdı. Ömrü boyunca ne hizmetine koşan birini ne de eşini incitecek bir davranışta bulunmamıştı. Sade ve mütevazî yaşar, Allah’ın sınırları çiğnendiğinde öfkelenir, bunun dışında herkeşe karşı anlayışlı, affedici, hoşgörülü ve zarif davranırdı. Yumuşak kalbi, tebessüm eden çehresi, güven veren sesi, asil duruşu ile eşsiz bir insandı.

Allah’a giden yol, Peygamberimize bağlanmaktan ve ona itaat etmekten geçer. Her Müslüman için dünyada huzurun âhirette ise kurtuluşun reçetesi, Hz. Peygamber’i sevmek ve onun sünnetine uygun bir hayat sürmektir.

Âhirete İman

*“Onlar (iyilik sahibi müminler) namazı
dosdoğru kılan, zekâtı veren kimselerdir.
Onlar âhirete de kesin olarak inanırlar.”¹³*
(Kur’an-ı Kerim)

Âhîret, dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan hayatın adıdır. Âhîrete iman, Müslüman olmanın temel şartlarından birisidir. Âhîrete iman ile Allah’a iman arasında doğrudan ve son derece güçlü bir bağ bulunmaktadır. Çünkü kişinin âhîreti inkâr etmesi, imtihan dünyasını yaratan ve bu dünyanın geçici olduğunu haber vererek âhîretin varlığı konusunda insanlığı bilgilendiren Allah’ı da inkâr etmesi anlamına gelir.

Kıyametin kopması ve dünyanın son bulmasıyla, gelmiş geçmiş bütün insanlar Allah’ın huzurunda hesaba çekilecektir. İlâhî adalet tecelli edecek, iyi ile kötü, zalim ile mazlum, haklı ile haksız birbirinden ayrılacak ve herkes yaptıklarının karşılığını eksiksiz görecektir.

Âhîrete iman etmek, insanın sorumluluk bilincini geliştirir. Yerlerin ve göklerin sahibi olan Allah’ın bir gün

---

13 Lokmân, 31/4.

insana verdiği bütün nimetler ve emanetler hakkında hesap soracağını bilmek, kişiyi duyarlı hâle getirir. Bu duyarlılık, sosyal ilişkilerden tabiata karşı tutum ve davranışlara kadar Müslüman'ın bütün iletişimini etkiler.

Ayrıca âhirete iman etmek, insanın hayatını ulvi bir gaye ile yönlendirmesini, doğru bir hedefe kilitlenerek iyiliğe adanmasını sağlar. Kin, haset, düşmanlık, nefret gibi duyguları törpüler; affetme, bağışlama, ümitli ve sabırlı olma gibi olumlu yönleri geliştirir. Hayattaki zorluklara karşı mücadele gücü aşılır ve beklediği hâlde kimi zaman bulamadığı adalet arayışlarına cevap verir.

Âhirete iman eden, ölümü sıkça hatırlayan ve ölümden sonraki hayatı için en güzel şekilde hazırlık yapan kişi, müminlerin en bilinçlisidir. Zira en doğru yatırım, cenneti barındıran sonsuzluk diyarına yapılan yatırımdır.

Kadere İman

“Gerçekten biz her şeyi bir kadere (plana ve ölçüye) göre yarattık.”¹⁴
(Kur'an-ı Kerim)

Her şeyi yoktan var eden Allah, kâinatta olmuş ve olacak ne varsa hepsini sebep-sonuç ilişkisi içerisinde yaratmayı dilemiştir. Böylece akıl gibi üstün bir meziyetle donatılan insan, yaratılıştaki hikmet ve gerçekleri daha rahat kavrayacaktır. Nitekim kâinatı dikkatle inceleyen bir insan, evrende kargaşa değil, kaderin yani ölçü, denge ve düzenin hâkim olduğunu görecektir. Bu durum ise Yüce bir Yaratıcı'nın varlığına işaret eder.

Kadere iman, İslâm'ın altı temel iman esasından biridir. Kâinat bütününde iyi-kötü, doğru-yanlış, canlı-cansız, faydalı-faydasız her ne oluyorsa hepsinin Allah'ın bilmesi, dilemesi, kudreti, takdiri ve yaratması ile gerçekleştiğine gönülden inanmak demektir.

Hayatta insanı aşan ve müdahale edilmesi mümkün olmayan durumlar vardır. Mesela hiç kimse evrenin işleyişini, canlıların üreme sistemlerini, tabiat olaylarının

---

14 Kamer, 54/49.

doğal akışını, şimşegin ya da depremin oluşmasını engelleyemez. Benzer şekilde insanın dünyaya gelirken ailesini, ırkını, rengini, cinsiyetini seçme şansı yoktur. Bunlar ilâhî bir belirlemenin neticesinde ortaya çıkar ve buna “kader” denir.

Diğer yandan, yaşanan iyi ya da kötü bazı olayların gerçekleşmesinde insanın da payı vardır. Allah, sahip olduğu sınırsız mülkte insanlara hareket alanı tanımış, belli bir ölçüde seçim hakkı vermiştir. Söz gelimi bir iyiliğe adım atma ya da bir günahı işleme konusunda insan irade sahibidir. Böyle durumlarda Allah’ın yaratması, insanın gayret ve kararına göre gerçekleşir. Dolayısıyla insanın aldığı tedbirler ve yaptığı tercihler de kaderin bir parçasıdır.

Kâinatta her ne gerçekleşecekse, Allah onu ezelde bilir ve kaydetmiştir. Biz daha yaratılmadan önce ne yaşayacağımızı en ince detayına kadar bilen Allah, tercihimizi ne şekilde kullanacağımızı da ezeli ve ebedi ilmiyle bilmektedir. Ancak bu durum, Allah’ın bizi zorlaması, rüzgâr önündeki kuru yaprak misali oradan oraya sürüklemesi anlamına gelmez. Allah’ın olacakları önceden bilmesi, insanın sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Söz gelimi hırsızlık yapan bir insan, Allah bunu yapacağını bildiği için değil, önünde oluşan iki seçenekten kötü olanı tercih edip hırsızlığı bilerek ve isteyerek seçtiği için bunu yapar. Dolayısıyla tercihinin ve suçunun sonuçlarına katlanır.

İnsanı hem bu dünyada hem de âhirette mutluluğa ya da bedbahtlığa iten şey, aslında kendi yapıp ettikleridir. Önemli olan kişinin, iradesini iyiye doğru yönlendirmesi, kötülük yolunda tercih kullanmamasıdır. Çünkü herkes tercihlerinin sonuçlarına katlanır ve olan biteni kadere bağlamakla hiç kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Kadere inanan bir insan, son aşamada gerçek failin Allah olduğunu kabul eder. Hz. Muhammed^(s.a.s.) bunu şöyle özetler: “Şunu bil ki bütün insanlar sana fayda vermek için toplansa, Allah’ın takdiri dışında sana fayda sağlayamazlar. Yine bütün insanlar sana zarar vermek için toplansa, Allah’ın takdiri dışında sana hiçbir şekilde zarar veremezler. Bu konuda kalemler kaldırılmıştır (yeni bir şey yazmaz), sayfalar kurumuştur (değişmez).”¹⁵

Mesela kadere iman eden bir kişi, yağmurun belli fiziksel şartların oluşmasıyla yağacağını bilir. Ancak ona göre yağmurun yağması, doğal sebeplerin bir araya gelmesinin sonucuyla sınırlı değildir. Müslüman, görünen sebeplerin ötesine geçerek, yağmuru Allah’ın indirdiğine inanır. Son karar, emir, irade ve yaratma şeksiz şüphesiz Allah’a aittir.

İslâm dininde, gayret etmeden bir başarıya ulaşmak, yerinde oturarak Allah’tan bir şey beklemek, böylelikle Allah’ı işlerine vekil tayin etmek gibi bir kader anlayışı yoktur. Kadere iman eden Müslüman, sorumluluklarını hakkıyla yerine getirir. Kararlı, azimli ve sabırlı davranır. Maddî ve manevî sebeplerin hepsine başvurduktan ve alınması gereken bütün tedbirleri aldıktan sonra, Allah’a güvenir ve neticesini O’na bırakır.

15 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 59.

İKİNCİ BÖLÜM
İBADET
ESASLARI

İbadet Bilinci

*“İhsan, O’nu görüyormuş gibi Allah’a ibadet etmendir.
Sen O’nu göremesen de, O seni görmektedir.”¹*
(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

Allah, insanı mükemmel bir şekilde yaratmış, kâinat-
ta ne varsa onun hizmetine sunmuştur. Aklını kullanma,
çözüm üretme, düşünme, konuşma, yazma, irade göster-
me gibi üstün kabiliyetlerle onu donatmıştır. İnsandan
tek beklediği ise, kendisine kulluk etmesidir.

Kul olmak, Yüce Allah’ın karşısında mutlak bir itaat-
le boyun eğmek, O’na derinden bağlanmak ve insan ol-
manın sorumluluğunu üstlenmek demektir. Kul olmak,
iyilik ya da kötülük adına yaptığın ne varsa Allah tarafın-
dan bilindiğinin ve bir gün hesaba çekileceğinin farkında
olmak demektir. Kul olmak, bir yandan iman ve güzel
ahlâkı gerektirirken, bir yandan da ibadet etmeyi zorunlu
kılar. Aslında ibadet; kulluğun özü, insanın yaratılış gaye-
sidir. Dolayısıyla insan, kendisine sayısız nimetler bahşen-
den Rabbini unutmamalı, ibadet ederek kulluk bilincini
taze tutmalıdır.

---

1 Buhârî, Tefsîr, Lokmân, 31.

İbadet, her an ve her anlamda Yüce Allah'a muhtaç olan insanın, aracısız ve vasıtasız bir şekilde hâlini O'na ifade edebilmesidir. İman esaslarını kabul eden bir kişinin, bu imanı muhafaza etmek ve güçlendirmek için ibadete devam etmesi gerekir.

İslâm'ın emrettiği ve imkânı olan her Müslüman'ın yapmakla sorumlu olduğu temel ibadetler vardır. Bunlar, kelime-i şehâdet getirmek yani Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve resûlü olduğuna şahitlik etmek, namaz kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmaktır.

Farz olan bu ibadetlerin dışında, iyi niyetle ve samimiyetle yapılan her iş ibadet olarak kişiye sevap kazandırır. Bu bağlamda, iyiliği tavsiye edip kötülükten alıkoymak, insanlar arasında adaleti gözetmek, ailesinin nafakasını temin etmek, selâm vermek, insanları tebessümle karşılamak, sadaka vermek gibi davranışlar da birer ibadettir.

Kişinin eşi, anne-babası ve çocukları için iyilik yapması, akraba ve komşularıyla güzel geçinmesi, mahzun olan bir kişinin gözünün yaşını silmesi, bir yetimin başını okşamaması, muhtaç bir öğrencinin masraflarını karşılamaması, bir ihtiyara saygı göstermesi, bir engelliye destek olması gibi iyiliği amaçlayan eylemler de ibadettir.

Bir insanın bilgi ve tecrübesini paylaşması, dürüst ve güvenilir bir şekilde ticaret yapması, kötü alışkanlıkların pençesinden gençleri kurtarmak için çaba sarf etmesi, tabiatı koruması ve hayvanların haklarını gözetmesi de ibadettir.

Kötü ahlâk özelliklerinden uzak durmaya çalışan, güzel huylar edinmek ve nefsinin terbiye etmek için uğraşan, çevresindekiler için zorlaştırıcı değil kolaylaştırıcı olmaya özen gösteren kişi, ibadet bilincine sahip demektir.

İbadet, insanı beşerî zaaflarından arındıran, disipline eden, ona niyet, irade ve sabrı öğreten bir niteliğe sahiptir. İnsan kimi zaman namazla vakit disiplini, oruçla niyetin değerini, hacla eşitliği ve kardeşliği, zekâtla paylaşmayı öğrenir. İbadetler ilk bakışta belli kurallardan, şekil ve formlardan ibaret gibi görünse de aslında bu şekillerin altında Allah'a duyulan sevgi, hürmet ve itaatin özü gizlidir.

İbadet etmek aynı zamanda kişiyi bencillikten, kibirden, vehimden, haset, israf, ihtiras, cimrilik ve benzeri kötü duygu ve düşüncelerden arındırır. İbadet insanı, eğitir, büyütür, olgunlaştırır; kendisine ve topluma faydalı bir mümin olmasına yardım eder.

Kelime-i Şehâdet

“İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak.”²

(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

İslâm dininin merkezinde “tevhid” yani bir olan Allah’a iman ilkesi vardır. Bu ilkenin ifadesi ve Müslüman olmanın ilk şartı ise “kelime-i şehâdet” yani “Eşhedü en lâ ilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlüh” cümlesidir. Kelime-i şehâdet, “Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın kulu ve resûlü olduğuna şahitlik ederim” anlamına gelir.

Bu cümle ile insanın şahitlik ettiği ilk husus, “Allah’tan başka hiçbir ilâhın olmadığı”dır. Kelime-i şehâdet getiren kimse, Allah’tan başka dua edilip yardım istenecek hiçbir kudret ve otoritenin bulunmadığını; rızkın ve nimetin yalnızca Allah’tan geldiğini ve sadece O’ndan istenebileceğini; ancak Allah’a güvenileceğini, başka hiçbir varlığa bel bağlanamayacağını; yalnız Allah’a ibadet edileceğini ve O’ndan himaye isteneceğini kabul etmiş demektir.

---

2 Buhârî, İman, 2.

Kelime-i şehâdetde ikinci olarak şahitlik ettiğimiz husus ise “Hz. Muhammed’in, Allah’ın kulu ve resûlü olduğu”dur. Her şeyden önce Son Peygamber Hz. Muhammed^(s.a.s.), Allah’ın kuludur, insandır, beşerdir. Hz. İsa’nın sonradan ilâhlaştırılması gibi bir durum Hz. Peygamber için kesinlikle söz konusu değildir. Bununla birlikte, Hz. Muhammed^(s.a.s.) sıradan bir kul değildir, aynı zamanda Allah’ın resûlü yani elçisidir. O’na vahiy gelir ve bunu geldiği şekilde insanlara iletmekle, açıklamakla ve yaşamakla yükümlüdür. O, daima Allah’ın kontrolü ve koruması altındadır.

Temizlik

“*Temizlik imanın yansıdır.*”³

(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

İslâm dininin en belirgin özelliklerinden biri, hem maddî hem de manevî temizliğe verdiği önemdir. Maddî temizlik, kişinin kendi bedenini, giysilerini, eşyalarını, yaşadığı mekânı, çevresini ve bir bütün olarak dünyayı temiz tutmasıdır. Manevî temizlik ise, ruhunu arındırmak, gönlünü ve zihnini temiz tutmak, kötülüğün karasından ve günahın kirinden uzak durmak demektir.

İslâm dini, insan vücuduna ait atıkların çevreye bulaştırılmamasını emreder. Bu sebeple tuvalet adabının ve temizliğinin Hz. Peygamber’in öğretilerinde özel bir yeri vardır. Tuvalet ihtiyacını gören insanın mutlaka su ile temizlenmesi, mahremiyete dikkat etmesi, kibleye dönmemesi, sağ elini kullanmaması ve tuvaletten sonra elini yıkaması sünnettir. Ayrıca insanların gelip geçtiği yollara, ağaç altlarına, gölgeliklere, parklara, su kenarlarına tuvalet ihtiyacının giderilmesi yasaktır.

---

3 Tirmizî, Deavât, 86.

İslâm'da beden bakımının da özel bir önemi vardır. Allah Resûlü^(s.a.s.), haftada en az bir defa Cuma günü olmak üzere banyo yapmayı, temiz giysilerle dolaşmayı, saç ve sakalın bakımına, tırnakların temiz ve düzgün olmasına özen göstermeyi emreder. Müslüman asla çevresine kötü kokular yayarak rahatsızlık veren, pejmürde bir hâlde dolaşan, bakımsız bir insan olamaz.

İslâm'da bazı ibadetlerin yerine getirilmesi için temizliğin ön şart olarak koşulması dikkat çekicidir. Namaz kılmak isteyen bir Müslüman mutlaka "abdest" almalıdır. İhtiyaç hâlinde, bütün bedenın yıkanması anlamına gelen "gusül" alınır. Su bulunamadığında temiz toprakla "teyemmüm" etmek bile bu hassasiyetin bir parçasıdır.

Müslüman, maddî temizliğı kadar, manevî temizliğine de özen gösterir. Günahlarından dolayı pişmanlık duyar ve tevbe ederek arınır. Hatasına üzülererek Allah'tan bağışlanma dileyen ve bir daha işlediğı günaha dönmeyen Müslüman, artık o günahıtan kurtulmuş ve temizlenmiş olur.

Manevî temizliğin mayası güzel ahlâkta saklıdır. Elini, dilini, gözünü, kulağını, kısacası bütün bedenini iyilik yolunda kullanmak ve kötü huylardan uzak tutmak, manevî temizliğe giden yol olarak İslâm'da anlatılır.

Abdest ve Gusül

*“Cennetin anahtarı namaz,
namazın anahtarı ise abdesttir.”⁴*

(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

İslâm’a göre, ibadet etmek amacıyla Allah’ın huzuruna duracak olan bir insanın öncelikle maddî ve manevî yönden temizlenmesi, kendini arındırması gerekir. Bu arınmanın merkezinde abdest ve gusül vardır.

İbadet için hazırlanan kişi, abdestsiz olma durumunda abdest, cünüp olma durumunda ise gusül almak suretiyle maddî-manevî kirlilikten temizlenir. Çünkü abdesti olmayan bir kişi, namaz kılamaz.

Abdestin farzları yani yerine getirilmesi zaruri ilkeleri şunlardır: Yüzü, kollarla birlikte elleri ve ayakları yıkamak, başı mesh etmek. Hz. Peygamber’in^(s.a.s.) ümmetine öğrettiği şekliyle abdestin sünnetleri, yani abdesti güzelleştiren Peygamber uygulamaları ise şunlardır: Abdeste Allah’ın adıyla başlamak, abdest alırken ağza su vermek, her iki burun deliğine su çekip temizlemek, başın ön veya arka tarafını ya da tamamını mesh etmek, kulakları

---

4 Tirmizî, Taharet, 1.

temizlemek, abdest uzuvlarını üçer kere yıkamak ve ov-
mak, parmakların arasını kuru bırakmamak.

İnsana, tertemiz bir ruh ve bedenle her an Rabbine yö-
nelme fırsatı veren temizlik esaslarından biri de gusüldür.
Gusül, bütün vücudun yıkanması sayesinde kişinin hem
bedensel kirini hem de günah yükünü temizler.

Cinsel organdan meni gelmesi, meni gelsin gelmesin
cinsel ilişkinin gerçekleşmesi, kadın veya erkeğin rüya-
sında ihtilâm olması, kadınların âdet ve lohusalık kana-
masının kesilmesi durumunda mutlaka gusül gereklidir.

Gusül alırken önce besmele çekilir ve gusle niyet edi-
lir. Sonra ağza ve burna su çekilip iyice temizlenir ve na-
maz için alınan abdestin aynısı alınır. En sonunda da te-
peden tırnağa bütün vücut, hiçbir yeri kuru kalmayacak
şekilde yıkanır.

Abdest ve gusülde suyu israf etmek, aceleci ve özensiz
davranmak yasaklanmıştır. Peygamberimizin birçok ha-
disinde, güzelce abdest alan kişinin günahlarından kurtu-
lacağına dair müjde vardır. Dolayısıyla Müslüman'ın pak
ve nezih olmasını, ferahlayıp huzura kavuşmasını, üze-
rindeki gerginliği ve stresi atmasını, üstelik sevaba ulaş-
masını sağlayan abdest, büyük bir nimettir. Şartlara göre
kimi zaman abdest, kimi zaman da gusül alan Müslüman,
namaz kılmaya hazır hâle gelir.

Namaz

“Namazı kılın, zekâtı verin. Rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin.”⁵

(Kur'an-ı Kerim)

İslâm'ın kelime-i şehâdetten sonra emrettiği ibadetlerin başında namaz gelir. Namaz, tekbirle başlayıp selâmla son bulan, belirli hareket ve okumalardan oluşan özel bir ibadettir. Namaz, kulun derin bir saygı, sevgi ve huşu ile Allah'ın huzuruna durması, içtenlikle O'na yalvarması ve şükretmesidir.

Rabbimizin verdiği nimetlere şükretmek, İslâmî ve insanî görevimizdir. Her nimetin şükrü kendi cinsinden olur. Bir diğer deyişle, maddî ya da manevî anlamda sahip olduğumuz her türlü imkân ve nimetin şükrü, onu Allah'a adayarak olur. Bedenimiz, aklımız, konuşma kabiliyetimiz, sağlığımız bize verilen en kıymetli nimetlerdir. İşte namaz da bedenen yapılan bir ibadet olarak tüm bunlar için Allah'a minnettar olmaktır.

Kur'an-ı Kerim, tarih boyunca bütün peygamberlerin toplumlarına namazı emrettiğini anlatır. Elbette her

---

5 Bakara, 2/43.

toplumun namazı farklı niteliklere sahiptir. Müslüman'ın namazı ise, Hz. Peygamber'in öğrettiği ve gösterdiği biçimde günde beş defa kibleye dönerek eda edilir. Beden, zihin ve kalbin ortak hareketiyle ibadete odaklanan kişi, namazın kendisini her yönüyle kuşattığını hisseder. Kıyamda Allah'ın huzurunda durur, rükûda yalnızca O'nun önünde eğilir, secdede ise Allah'a en yakın noktada O'na teslimiyetini ifade eder.

İslâm dininin direği, kötülöklere karşı koruma sistemi, günahların kefareti, insanın âhirette ilk önce hesaba çekileceği en önemli ibadeti namazdır. Namazı aksatmadan, huşu içinde ve dosdoğru kılmak, Müslümanların ayırt edici özellikleri olarak Kur'an'da sıklıkla zikredilir. Namazı cemaatle kılmak için camiye gitmek ise Müslümanlar arasında tanışma, kaynaşma, kardeşlik ve dayanışmaya katkı sağladığı için Peygamberimiz tarafından ısrarla emredilmiştir.

Müslüman'a düşen, Resûl-i Ekrem'in teşvik ve tavsiyelerine uyarak namaz konusunda gerekli hassasiyeti göstermektir. Böylece insan, hayatın yoğun meşgalesine günde beş defa ara vererek Yüce Allah'ı hatırlayacak, O'na duyduğu hürmet ve muhabbeti dile getirecektir. Namazında bütün varlığıyla Rabbine yönelen kul, arınacak, sakinleşecek, huzur dolacak ve ebedî âlemde de mutluluğa erecektir.

Namaz kılmak için abdest ya da gerekiyorsa gusûl alan kişi, maddî ve manevî kirlerden temizlenmiş olur. Kılık kıyafetine çeki düzen verir. Zira namazda temiz giyinmek ve avret yerlerini örtmek zorundadır. Sonra kibleye doğru yönelir, yüzünü kibleye dönerken gönlünü de Rabbine çevirmiştir. Kible Kâbe'dir. Kâbe, Allah'ın evidir.

Dünyanın dört bir yanındaki Müslümanlar aynı yöne dönerek mübarek ve muhteşem bir odakta buluşur.

Beş vakit namaz, Müslüman'a farzdır yani Allah'ın emrettiği vazgeçilmesi imkânsız bir ibadettir. Sabah, öğle, ikinci, akşam ve yatsı vakitlerinde kılınan “farz namazlar” farklı rekât sayılarından yani kısa bölümlerden oluşur. Aynı zamanda Hz. Peygamber'in alışkanlık edindiği ve müminlere örnek olarak kıldığı “sünnet namazlar” ve kişinin dilediğinde kılabilceği “nafile namazlar” vardır.

Namaza hazır olan kişi hangi namazı kıldığının farkında olarak önce niyet eder, sonra ellerini kaldırır ve tekbir alır. “Allahu Ekber” (Allah en büyüktür) diyerek Allah'ın varlığı, birliği, en yüce olduğu ve O'ndan başka hiçbir varlığa tapmanın mümkün olmadığı şuuruyla namaza başlar. Namaza başladığında artık konuşmaz.

Tekbirin sonrasında ellerini bağlayarak Allah'ın huzurunda bir süre kıyamda yani ayakta durur. Başlangıçta “Sübhâneke” olarak bilinen duayı okur. Duanın ardından Allah Teâlâ'ya dua ve teslimiyet manaları içeren “Fâtiha Sûresi” ile devam eder. Fâtiha'yı bitirdikten sonra “âmîn” der ve Kur'an-ı Kerim'den bildiği süre veya ayetlerden okur.

Kıyamdan sonra tekbir getirerek rükûya gider. Rükû, Allah'ın azameti ve celâli karşısında kulun acizliğini ifade eden belini bükme ve eğilme hâlidir. Rükûda, en az üç kere “Sübhâne Rabbiye'l-azîm” (Çok yüce olan Rabbim, her türlü eksikten uzaktır) der.

Rükûdan doğrulurken, “Semi'allahu limen hamideh” (Allah kendisine hamdedeni işitti) der ve “Rabbenâ ve leke'l-hamd” (Rabbimiz sana hamd olsun) diyerek şükürünü ifade eder. Daha sonra tekbir getirir ve secdeye gider. Secde elleri, yüzü, dizleri ve ayakları yere koyarak, alnını

ve burnunu yere koyup yüzüstü kapanarak yapılır. Bir rekâtta iki defa yapılan her bir secde en az üçer defa “Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ” (En yüce olan Rabbim her türlü noksanlıklardan uzaktır) diyen kişi, iki secde arasında mutlaka kısa bir müddet oturarak bekler.

Bu sıra ile eda edilen her bir namaz bölümüne “rekât” denir. Rekâtlar tamamlandıktan sonra namazın sonunda bir müddet oturan Müslüman, çeşitli dualar okur. Ka'de-i ahîre denilen bu oturuş esnasında “et-Tahiyyâtü”, “Salî” ve “Bârik”, “Rabbenâ” olarak bilinen dualar okunur. Nihayet “es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah!” (Allah'ın selâmı ve rahmeti üzerinize olsun) diyerek önce sağa sonra da sola selâm veren kişi namazını bitirmiş olur. Selâm, kişinin sağında ve solunda bulunan meleklerle, insanlara, kâinata barış ve esenlik dilemesini, âdeta namaz ile bu dünyadan ayrılan insanın tekrar dünyaya dönmesini simgeler.

Namazın, tembellik, ihmal ya da umarsızlık gibi sebeplerden dolayı terk edilmesi, aksatılması ya da geciktirilmesi Müslüman'a yakışan bir durum değildir. Çünkü namaz, İslâm dininin en temel hükümlerinden ve kulluğun en açık göstergelerinden birisidir.

Oruç

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı.”⁶

(Kur’an-ı Kerim)

Oruç, tan yerinin ağarmasından güneşin batmasına kadar yalnızca Allah rızası için niyet edip yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durmaktır. Oruç tıpkı namaz, zekât ve hac gibi bütün peygamberler aracılığı ile insanlara emredilen aslı ibadetlerden biridir.

İslâm’a göre, oruç ibadeti, Ramazan ayına erişen, akıllı ve buluğa ermiş her Müslüman için farzdır yani yerine getirilmesi şart olan bir yükümlülüktür. Hasta ya da yolculukta olanlar, hamile ve emziren kadınlar Ramazan orucunu daha sonraki bir zamanda tutabilirler, yani oruçlarını kaza edebilirler. Hangi yaşta olursa olsun iyileşme ümidi kalmamış ağır hastalar ve oruç tutması imkânsız olan elden ayaktan düşmüş yaşlılar ise, oruçlarını ilerde kaza edemeyecekleri için “fidye” verirler. Fidyeye, tutulamayan Ramazan orucunun her bir günü için bir fakiri doyuracak miktarda ödeme yapmaktır. Maddî durumu buna müsait olmayan kimseler ise

---

6 Bakara, 2/183.

Allah'tan af diler. Sonuçta Allah adildir ve fidye, oruç vesilesiyle sosyal dayanışmayı destekleyen bir ödeme olup, orucun değeri maddiyatla ölçülmeyecek kadar yüksektir.

İslâm, Ramazan günleri dışında da oruç tutmaya teşvik etmiştir. Ramazan'ın hemen peşinden gelen Şevval ayında altı gün oruç tutmak, her haftanın Pazartesi ve Perşembe günleri, her kameri ayın on üç, on dört ve on beşinci günleri oruç tutmak, Hz. Peygamber^(s.a.s.) tarafından özellikle tavsiye edilmiştir. Peygamberimiz ayrıca Muharrem ayının onuncu günü olan Âşûrâ gününde, bir gün öncesini ya da bir gün sonrasını da ekleyerek oruçlu olmanın faziletini anlatmıştır.

İslâm'a göre, oruç tutmanın tavsiye edildiği günler olduğu gibi oruç tutmanın yasaklandığı günler de vardır. Ramazan Bayramının birinci gününde ve Kurban Bayramının dört gününde oruç tutmak yasaktır. Çünkü bu günler müminler için bayram ilan edilmiştir. Yine haftalık bayram günü kabul edilen Cuma gününün de –öncesinde ve sonrasında tamamlayan bir oruç süreci olmadıkça– tek başına oruçlu geçirilmesi uygundur.

Orucun hakkını vermek için Müslüman'ın sadece mideyle değil, bütün organlarıyla oruç tutması gerekir. Gözü iyiyi görüp kötülüğe bakmamalı, kulağı iyi olanı işitip günahı dinlememeli, dili ya hayırlı sözler söylemeli ya da susmalı, kalbi iyiliğe niyetlenip kötü isteklerden uzak kalmalıdır. Yalanı, gybeti ve sahtekârlığı terk etmedikçe bir kimsenin oruç namına aç kalmasına Allah'ın ihtiyacı yoktur.

Oruç, insanı nefsin aşırı isteklerinden, arzu ve heveslerinden kurtararak eğitir. Ona sabrı, şükrü, tevekkülü, nimetin değerini ve sağlığın kıymetini öğretir. Bedenine sıhhat, zihnine zindelik, yüreğine ferahlık verir. Sahura kalkarak zaman bilincine, iftar sofralarında ihtiyaç sahipleriyle buluşarak sadakanın bereketine erişmesini sağlar.

Zekât ve Sadaka

*“Şüphesiz iman edip salih ameller işleyen,
namazı dosdoğru kılan ve zekâti verenlerin
mükâfatları Rableri katındadır. Onlara korku
yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklardır.”⁷*

(Kur'an-ı Kerim)

İnsanlara yardım etmek, muhtaçlara destek olmak ve toplumun zayıf kesimlerini güçlendirmek, Müslüman ah-lâkının belirgin özelliklerinden biridir. Bu iyilik faaliyetlerinin kurumsal bir yapıya dönüşmesi ise İslâm dininde zekât sistemi ile olmaktadır.

Zekât, İslâm'ın beş temel esasından biridir. Dinen zengin sayılan bir Müslüman'ın, sahip olduğu maldan belli bir miktarını, sırf Allah'ın rızasını gözeterek, Kur'an tarafından belirlenmiş ihtiyaç sahibi gruplara dağıtmasıdır. Altın, gümüş, ticari mallar, toprak mahsulleri ve hayvanlar gibi gelir getiren birikimlerin Kur'an ve Sünnet tarafından belirlenmiş miktarlarda zekâtı vardır.

Zekât malın eksilmesine değil, aksine temizlenmesine, bereketlenmesine ve âhiret mükâfatına dönüşmesine vesile olur. Kur'an'da müminlerin özellikleri sayılırken

---

7 Bakara, 2/277.

birçok ayette namazı dosdoğru kılmaları ve zekâtı vermeleri peş peşe zikredilir. Bu ayetler, hem bedeni hem de malı ile Allah'a ibadet ederek bütün varlığını O'na adayan insan modelini anlatır.

İslâm'a göre, zengin olan kişinin zekât verme zorunluluğundan başka, zengin ya da fakir fark etmeksizin herkes "sadaka" verebilir yani bir eksiğini giderip gönülden bağışta bulunarak karşısındakini mutlu edebilir. Sadakanın bir sınırı, yeri ve zamanı yoktur. Maddî ve manevî anlamda yapılan her türlü iyilik sadaka olarak kabul edilir.

Aç olan kimse için onu doyurmak sadaka iken, hasta olan için onu ziyaret etmek sadaka olacaktır. Bir babanın evine erzak taşınması da bir annenin bununla yemek yapıp ailesini doyurması da sadakadır. Güzel bir söz, samimi bir nasihat, güler yüz, iyiliğe çağırıp kötülükten sakındırmak, yolcuya ve misafire ikram etmek, yaşlının yükünü almak, hayvanları şefkatle korumak, ilim öğretmek ve daha nice güzel davranış sadaka kapsamındadır.

Yüce Allah, inanan-inanmayan şeklinde bir ayırım yapmaksızın, herkese mal mülk verir. Ancak bir insanın mal sahibi olması, onun değerli bir şahıs olduğu anlamına gelmez. Mal sahibini değerli kılacak olan şey, elindeki nimetin kadrini bilmesi ve şükrünü yerine getirmesidir. Malın şükrü ise, öncelikle mülkün esas sahibinin Allah olduğuna inanmak ve o malda ihtiyaç sahiplerinin de hakkı bulunduğunu bilerek bunu ödemektir.

İslâm mal sahibi olmayı, mal biriktirmeyi kötü görmez. Çünkü varlıklı mümin, elindeki maddî imkânı iyilik yolunda harcadıkça hem kendisi kazanır hem de toplumun refahına katkı sağlar. İslâm'da malın kötüsü ise, ihtiyaç sahiplerinin hakkı gözetilmeden hırsıyla biriktirilen ve cimrilikle elde tutulan maldır.

Zekât ve sadakada önemle üzerinde durulan bir konu da tevazu ve gizlilik içinde verilmesidir. Fakirin incitilmesi, yardımın başa kakılması, bağışın reklama dönüşmesi asla kabul edilemez.

İnsanın mal ile olan imtihanında başarılı olması, ancak mal sevgisini kontrol altına alarak diğer insanları da gözetmesiyle mümkündür. Kişi, zekât ve sadaka vermek suretiyle cimrilikten, maddenin ve menfaatin esiri olmaktan kurtulur. Paylaşmanın tadını alarak cömertliğe alışır. 'Ben' duygusunu bir kenara iterek, 'biz' duygusunun kıymetini kavrar.

Bu dünya, içindeki bütün güzellikler ve zenginliklerle birlikte geçicidir, fânidir. Kalıcı olan ancak iman ve salih amel yani iyiliğe yapılan yatırımdır. İnsan emanetçidir. Gerçek zengin ise, gönülden vererek zekâtla bir insanın hayatına dokunan; sadaka ile okullar, camiler, çeşmeler yaptıran; bilgisini paylaşarak insan yetiştiren kişidir.

Hac

*“Yoluna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah’ın
insanlar üzerinde bir hakkıdır.”⁸*

(Kur’an-ı Kerim)

İslâm dinine göre, insanlar için kurulan ilk ibadet evi, Mekke’de âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak inşa edilen Kâbe’dir. Hac ise ihrama girerek Zilhicce ayının 9. günü olan Arefe gününde Arafat’ta vakfeye durmak, sonra da Kâbe’yi tavaf etmektir. Böylelikle Kâbe’nin şahsında Allah’a yönelmektir. Hac yılda bir defa gerçekleşir, belirli günlerde ve Kâbe’nin bulunduğu Harem Bölgesi’nde eda edilir.

Mekke’ye yapılan kutsal yolculuk, müminin günde beş vakit namaz kılarak uzaktan yöneldiği Allah’ın evini bu defa yakından görmesini, hissetmesini sağlar. Elbette hacda asıl hedef Kâbe’ye ulaşmak değildir. Asıl hedef, Kâbe’nin Sahibi olan Allah’ın rızasına ermek, O’na bağlılığını, itaatini, teslimiyetini ve sonsuz şükrünü arz etmektir.

Hac, hem mal hem de bedenle yerine getirilen bir ibadet olarak ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Müslümanların

---

8 Âl-i İmrân, 3/97.

manevî yönlerini güçlendirir, onlara birlik ve beraberlik şuuru aşılar, şeref ve sorumluluklarını artırır, ümmet olarak hep birlikte hareket edebilme kabiliyeti kazandırır. Haccın mübarek ikliminde ırkları, dilleri, renkleri, âdetleri farklı ama dinleri aynı olan Müslümanlar, sevgi, bilgi, görgü, tecrübe ve kültür alışverişinde bulunma, birbirlerinden haberdar olma fırsatı yakalar. Böylece, en mübarek zamanda, en mukaddes mekânda bereketli bir buluşma gerçekleşir. Dolayısıyla haccın sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsal anlamda da büyük kazanımları vardır.

Hac, semboller üzerinden ilerleyen bir ibadettir. Haccda yapılan her hareketin, her duruşun sembolik bir anlamı vardır. Hz. İbrahim'in ailesinde yaşanan birçok olay, oğlu İsmail'in ve eşi Hacer'in başından geçenler hacca sembolik olarak anılır ve tekrarlanır. Kâbe etrafında tavaf, Safa ve Merve arasında sa'y, ihram, telbiye, tıraş, Arafat'ta vakfe, şeytan taşlama ve kurban kesme gibi uygulamalar haccın birer parçası ve Hz. İbrahim'den Hz. Muhammed'e^(s.a.s.) kadar peygamberlerin mirasıdır.

Allah Resûlü^(s.a.s.), nefsinin isteklerini ve şehveti terk edip, günah ve kötülükten uzak durarak haccını tamamlayan kişinin, annesinden doğduğu gün gibi tertemiz olacağını müjdeler. O'nun ifadesiyle, *“Allah tarafından kabul edilmiş bir haccın mükâfatı ancak cennettir.”*⁹

9 Buhârî, Muhsar, 10; Umre, 1.

Kurban

“(Kurbanların) ne etleri ne de kanları Allah’a ulaşır. O’na ancak sizin takvanız ulaşır.”¹⁰

(Kur’an-ı Kerim)

Kurban, Yüce Allah’a ibadet etmek maksadıyla, belirli bir vakitte, belirli şartları taşıyan hayvanları usulüne uygun olarak kesmektir. Bütün ibadetlerde olduğu gibi, kurbanda da asıl maksat Allah’a yakınlık ve O’nun rızasıdır. Dolayısıyla kurban, Allah’a karşı sorumluluğunun bilincinde olan takva sahibi kulların, O’na yükselen bir saygı ve teslimiyet beyanıdır.

Kurban Hz. Âdem’den itibaren her topluma emredilmiş bir ibadettir. Müslümanlar bugün bile kurban keserken, Allah’a adadıkları kurbanlarla samimiyet sınavına tabi tutulan Hz. Âdem’in iki oğlu Habil ile Kabil’i hatırlar. Bu sınavda Allah’ın emrine en güzel şekilde itaat edip kanaatkâr davranan Habil kazanmış, kıskanç ve cimri tavırlarıyla Kabil kaybetmiştir.

Kurban kesmek ayrıca Hz. İbrahim ve oğlu İsmail’in teslimiyet sınavını hatırlatır. Biricik oğlu İsmail’i kurban

---

10 Hac, 22/37.

etmeyi adayan Hz. İbrahim, Allah yolunda en değerli varlığını bile feda edebileceğini gösterince, bir koçla ödülendirilmiştir.

İslâm Peygamberi Hz. Muhammed^(s.a.s.) de vefat edinceye kadar her yıl kurban kesmiş, kurbanlarının etinden hem kendisi ve ailesi yemiş, hem dostlarına ikram etmiş, hem de yoksullara dağıtmıştır.

Kurban denilince Kurban Bayramı'nda kesilen hayvanlar anlaşılrsa da yılın başka zamanlarında da ibadet niyetiyle kesilen adak, şükür, kefaret ve akika (bebek doğumu) gibi kurban çeşitleri vardır. Bunların etlerinden yararlanmanın farklı dinî hükümleri vardır.

Kurban ibadetinin anlamı, Hz. Peygamber'in^(s.a.s.) şu sözlerinde özetlenmiş gibidir: *“Ben hanîf (hakka yönelmiş) olarak, yüzümü gökleri ve yeri yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim. Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim. Allah'ım bu kurban sendendir ve Muhammed ile ümmeti tarafından senin rızan için sunulmuştur.”*¹¹

Kurban kesen Müslüman, Rabbinin emrine itaat etmek, verdiği nimeti yine onun yolunda harcamak ve arınmak amacıyla bu ibadeti yerine getirir. Mal tutkusundan ve cimrilikten korunarak, Allah yolunda iyilik ve infakta bulunmanın sevincini yaşar. En yakınlarından başlamak üzere muhtacın, mağdurun, yetimin yüzünü güldürür. Böylece kurban, Müslüman toplumunda kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu canlı tutar, sosyal adaletin gerçekleşmesine katkıda bulunur.

11 Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 3-4.

Dua

“Kullanım, sana beni sorarlarsa, (de ki) gerçekten ben (onlara) çok yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde, doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler.”¹²

(Kur'an-ı Kerim)

Dua; kulun samimi bir şekilde Allah'a sığınması, Allah'ın yüceliği karşısında güçsüzlüğünü itiraf etmesi, O'na olan derin sevgisini ve saygısını sunarak lütfunu, yardımını ve affını dilemesidir.

Duanın zengin anlam dünyası içinde Allah'a şükretmek, O'nu övmek, O'nun eşi ve benzeri olmadığını dile getirmek, kötülüklerden korunma ve bağışlanma dilemek, muhtaç olunan nimetler için yalvarmak gibi farklı duygu ve niyetler yer alır.

Dua, şekil ve şartlarla sınırlanmayan, belli bir zamanı ve mekânı olmaksızın bir ömre yayılan, kuşatıcı bir ibadettir. Elbette mübarek geceler, farz namazların hemen sonrası, Cuma vakti, Arefe günü gibi duanın makbul olduğu zamanlar vardır. Aynı şekilde, Mekke, Kâbe, Arafat, Medine gibi duayla bütünleşen mekânlar da

---

12 Bakara, 2/186.

bulunmaktadır. Ancak insanın, her an ve her durumda Rabbine dua edebileceği, tartışılmaz bir gerçektir.

Dua, Allah ile kul arasında kurulan iletişimidir. İnsan, hayatı boyunca üstesinden gelemeyeceği birçok sorunla karşılaşır. Öfke, keder, sıkıntı, korku, acizlik, yalnızlık, çaresizlik, hastalık, yoksulluk, ümitsizlik gibi hâller yaşar. Bilhassa zor zamanlarında Allah'a dua etme ihtiyacı hisseder. Zira sonsuz kudret sahibi olan Allah'ın ona yardım edeceği ümidi, insanın üzüntüsünü hafifletir ve dayanma gücünü artırır. Ama Yüce Allah, insanların sadece sıkıntıya düştüklerinde dua etmelerini istemez. O, yoklukta olduğu kadar varlıkta, sıkıntıda olduğu kadar huzurda da kulunun kendisini hatırlamasını ister. Hatta darlıktayken yalvarıp rahata kavuşunca O'nu unutan, vefasız ve nankör kullarından Kur'an'da sitemle söz eder.

Müslüman, hayatına duayla anlam ve değer kazandırır. Rabbinin kendisini her an gördüğü ve işittiği bilinciyle duasız kalmaz. Duada acele etmez, duanın kabulünden ümidini kesmez. Sadece kendisine değil mümin kardeşlerine de dua ederek bencillikten sakınır. İçtenlikle yalvarmaya ve Allah'tan hayırlısını istemeye özen gösterir.

—
—
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AHLÂK
ESASLARI
—
—

İslâm, Güzel Ahlâk Dinidir

“Müminlerin iman bakımından en mükemmeli,
ahlâk bakımından en güzel olanıdır.”¹

(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

Ahlâk, kişinin yalnızca insanlarla ilişkilerinde değil, Rabbiyle, diğer canlılarla ve çevresiyle olan ilişkilerinde de vazgeçilmez bir temeldir. Tevhid dini olan İslâm’ın en belirgin özelliklerinden biri, ahlâkî ilkelere verdiği değerdir. İslâm’ın ana gayesi imanlı ve iman gereği ahlâklı insanlardan oluşan sağlıklı bir toplum ve huzurlu bir dünya inşa etmektir.

Peygamberlik vazifesiyle görevlendirilmeden önce de güzel ahlâkı ile tanınan ve Mekke’de “Güvenilir Muhammed” olarak anılan Hz. Peygamber^(s.a.s.) “*Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.*”² demiştir. Onun peygamberliğinin ilk günlerinden itibaren imana dair esaslarla eş zamanlı olarak ahlâk ilkelerini de insanlara tebliğ etmesi, İslâm dininde iman-ahlâk bağının ne denli güçlü kurulduğunu göstermektedir.

---

1 Ebû Dâvûd, Sünnet, 15.

2 İbn Hanbel, II, 381.

İslâm dini, hayatın her anında ve her alanında güzel ahlâkın yaşanmasını ister. Çünkü Allah'a yakın olmanın ve O'nun rızasını kazanmanın yolu, insanlarla iyi geçinmekten ve ahlâktan ödün vermemekten geçer. Öyle ki, Hz. Peygamber'in birçok hadisinde dile getirdiğine göre, kim insanlara merhamet ederse Allah da ona merhamet eder; kim insanları affedip sırlarını açığa çıkarmazsa Allah da onu affeder ve korur; insanlara ikramda bulunana Allah da bereket ihsan eder; zor durumdaki insanlara yardım edeni Allah da yalnız ve yardımsız bırakmaz. Ama insanlara eziyet eden, haklarını gasp eden, hatalarını ifşa eden, misafire, yolcuya, akrabaya karşı cimrilik eden kişi de Allah tarafından aynı şekilde cezalandırılır. Dolayısıyla İslâm'a göre güzel ahlâk, sadece bireysel ilişkileri değil, kul ile Allah arasındaki ilişkiyi de ilgilendirir ve şekillendirir.

Müslüman kişiliği; adalet, merhamet, Yaratan'dan ötürü yaratılana sevgi ve saygı göstermek, alçak gönüllülük, cömertlik, güvenilirlik, doğru sözlülük, çalışkanlık, misafirperverlik, dayanışma ve yardımlaşma gibi erdemleri bünyesinde barındırır. İslâm'a göre, insanı dünyada da âhirette de mutlu edecek olan imanı, güzel ahlâkı ve samimi bir ibadet hayatıdır.

İslâm, Adalet Dinidir

“Allah adaleti, ihsanı, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”³
(Kur’an-ı Kerim)

Adalet; iyilik yapana hak ettiği mükâfatın, suç işleyene de hak ettiği cezanın verilmesidir. Layık olana uygun görevi ve çalışana alın terinin karşılığını vermek; insanlar arasında insafın, eşitliğin ve dengenin korunmasını sağlamak da adalettir. Adalet sayesinde, hem insanın onuru, haysiyeti ve hakları hem de toplumun dirlik ve düzeni korunur.

Yüce Allah’ın bir ismi de “el-Adl” yani “Sonsuz ve sarsılmaz adalet sahibi”dir. Kâinatı bir denge üzerine kuran, en ufak bir iyilik de, zerre kadar kötülük de olsa karşılığını eksiksiz veren, kulları arasında daima adaletle hükmeden O’dur. Bu dünyada insanlar arasında bazı nimetler eşit dağıtılmamış ya da bazı zorluklar eşit yaratılmamış gibi görünse de aslında dünyayı âhiretle birlikte sonsuzluğa uzanan bir süreç olarak değerlendirmek gerekir. Çünkü Allah, her insanı ayrı ayrı imtihana tabi tutarak

---

3 Nahl, 16/90.

âhirette buna göre karşılığını verip mutlak anlamda adaleti sağlayacaktır.

Allah, kullarına da idarede, yargıda ve bütün insanî ilişkilerde adalet ölçülerine göre hareket etmelerini emreder. Adaletin zıddı olan zulmü kesinlikle yasaklar. İslâm'a göre bütün insanlar, ırk, soy, sosyal sınıf, renk, dil, din ve cinsiyet fark etmeksizin hukuk önünde eşittir. Allah katında üstünlük sağlamanın tek yolu ise, O'na karşı derin bir sorumluluk bilinci içinde davranmak yani takva sahibi olmaktır.

İslâm, her insanın canını, malını, ırzını, inancını ve aklını dokunulmaz kabul eder. Öyle ki, Yüce Allah, Müslümanları düşmanlarına karşı bile adaletli davranmaya davet eder: *“Ey iman edenler, Allah için hakkı ayakta tutanlar ve adaletle şahitlik yapanlar olunuz. Bir kavme olan kininiz, sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adaletli olun, çünkü o, Allah'tan sakınmaya daha yakındır. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”*⁴

Adalet, toplumu ayakta tutan ve insanlara güven aşılayan en temel ahlâkî değerdir. Adaletin gözetilmemesi hâlinde zulüm, haksızlık, güvensizlik, kargaşa ve fitne toplumu saracaktır. Bu yüzden, her hak sahibine hakkını vermek, beraberinde yaşayan ya da emri ve sorumluluğu altında bulunan herkesin hakkını gözetmek, Müslüman olmanın gereğidir. Anne-babanın çocukları arasında adaletli davranması, yöneticinin adaletten kıl kadar ayrılması, hâkimin adaletle hüküm vermesi, toplumda kadın ve erkek bireyler arasında adaletin tesis edilmesi, işverenin çalışma ortamını adaletli bir şekilde düzenlemesi İslâm'ın emridir.

---

4 Mâide, 5/8.

İslâm, Barış ve Esenlik Dinidir

“Ey iman edenler! Topluca barışa girin.”⁵

(Kur'an-ı Kerim)

İslâm dini, adını “selâm” yani “eselik, barış ve kurtuluş” kökünden alır. “es-Selâm” aynı zamanda Yüce Allah'ın bir ismi olup “barış ve eselik sahibi olan, kurtuluşa erdiren” anlamına gelir. Müslüman ise “selameti ve barışı seçen” kimsedir. “İman” da aynı şekilde “kendini güven ve huzur içinde hissetmek, korkulardan kurtulmak” demektir. Dolayısıyla kargaşa, çatışma, terör ve savaşın İslâm'ın özü, gönderiliş amacı ve var oluş ilkeleri ile alakası yoktur.

İslâm, yeryüzünde huzuru, barışı, karşılıklı saygı ve güven ortamını temin etmeyi amaçlar. Akıl gibi bir nimette sahip olan insanoğlunun, kavga ve ihtilafa son verip uzlaşma sağlamasını ister.

Müslüman, geçim ehli, barışa ve uzlaşmaya yatkın, güzel ahlak ile olgunlaşmış kişiliğini, kendisine hayat bahşeden Rabbinden alır. O'na teslim olarak, barış ve

---

5 Bakara, 2/208.

esenlik kaynağına bağlanır. Kendi iç dünyasında huzur ve sükûnete kavuştuğu gibi, bu huzuru dış dünyasına da taşır. Allah'ın insanlığa hidayet rehberi olarak gönderdiği Kur'an'a ve barışın en büyük temsilcisi Hz. Muhammed'e^(s.a.s.) uyararak "dâru's-selâm" yani "esenlik yurdu" olarak adlandırılan cennete ulaşır.

İnsanlık tarihi Hz. Âdem'in oğulları arasında yaşanan ilk kötülük olayından bu yana, nice savaşa, vahşete, zulme tanıklık etmiştir. İncından, renginden, ırkıdan ya da yaşadığı toprakların sahip olduğu zenginlikten dolayı nice insanın haysiyeti çiğnenmiş, onuru zedelenmiş ve en temel yaşam hakları elinden alınmıştır. Oysa tarih boyunca Yüce Allah, insanları uyarmış, insana yakışır bir hayatı insanlığa sunmak için peygamberler ve kitaplar göndermiştir. Peygamberlik zincirinin son halkasını ise İslâm Peygamberi Muhammed Mustafa^(s.a.s.) ile taçlandırmıştır.

İslâm Peygamberi, hayatı boyunca muhataplarını hak ve hakikate davet etmiş, barış ve uzlaşının yanında yer almıştır. İslâm'ın izzetine, insanî değerlere, Müslümanların haklarına ve dokunulmazlıklarına el uzatılmadıkça asla silaha yaklaşmamıştır. Bu durum Kur'an'da şöyle ifade edilir: *"Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara adil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever."*⁶

Hız. Peygamber'in birçok hadisinde, din kardeşlerinin arasını düzeltmenin bir Müslüman'ın görevi olduğu, anlaşmazlıkların diplomatik yöntemlerle ve barış yoluyla çözümünü için emek vermek gerektiği, ahde vefanın önemi dile getirilir. Nitekim Allah Resûlü, müşriklerin eziyetleri neticesinde zorla çıkarıldığı Mekke'ye yıllar

6 Mümtehine, 60/8.

sonra muzaffer bir komutan olarak geri döndüğünde, fetih günü kan dökmemiş, intikam almamış ve Mekkelileri bağışlamıştır.

İslâm, barış içinde yaşamak ve bütün insanlığın hayırına olacak iyi işlerde ortak hareket etmek için aynı inanca sahip olmayı şart koşmaz. Önemli olan karşılıklı olarak barıştan yana tavır almak, insanların hak ve özgürlüklerine, inanç ve değerlerine saygı göstermektir. İslâm'ın birlikte yaşama ahlâkına ve hukukuna gösterdiği önemden dolayı, İslâm medeniyeti farklı ırk ve inanç sahiplerinin aynı topraklarda beraber ve huzur içinde yaşadığı eşsiz örneklerle sahne olmuştur.

İslâm'ın kilit kavramlarından biri olan cihad hakkında da burada kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır. İslâm'a göre cihad, Allah yolunda harcanan emeğin, Hak uğruna verilen mücadelenin adıdır. Cihad, müminin, canıyla, malıyla, bütün varlığını seferber ederek Yüce Rabbinin rızasını kazanma çabasıdır.

Cihad, mukaddes değerleri korumak için beden, dil, fikir ve gönülle kararlılık göstermektir. Müslüman'ın, vatanında şerefi, kimliği ve özgürlüğüyle var olma; imanını, bayrağını, istiklâlîni ve haysiyetini muhafaza etme azmidir. Cihad kesinlikle haksız bir saldırı, yok etme, sömürme ya da zulüm değildir. Aksine cihad, zulme ve zalime karşı Müslüman'ın hukukunu savunma gayretidir. Müslüman bazen eliyle, kalemiyle, fikriyle, gün olur maddî imkânları ve enerjisiyle Allah yolunda çalışır, çabalar. Doğruyu anlatmak, iyiye davet etmek, güzelliklere vesile olmak için gecesini gündüzüne katar. İnanıcı, varlığı, vatani, bekası ve hürriyeti için silahlı mücadeleye girmek ise, cihadın nihai seviyesidir.

Bugün İslâm ve cihad adı altında terör örgütleri tarafından yürütülen kirli oyunların cihadla hiçbir ilgisi yoktur. İnsaf ve vicdanını yitirmiş cinayet şebekelerinin yaptığı ve Müslümanlara mal edilmeye çalışılan intihar saldırıları, vahşet ve şiddet İslâm'ın cihad anlayışıyla asla bağdaştırılmaz. Çünkü İslâm'da cihad, eline silahı alıp masum canlara kıymak değildir. İslâm'da cihad öldürmenin değil, yaşatmanın; yok etmenin değil, diriltme çabasının adıdır. Kime karşı ve hangi gerekçeyle yapılırsa yapılsın, masum insanlara yönelik saldırıların, İslâm'ın cihada yüklediği yüce ruh ve ideallerle uzaktan yakından alakası yoktur. Din ve imanla, erdem ve insanlıkla, akıl ve vicdanla asla bağdaşmayan terör, daima lânetlenmeyi hak etmektedir.

Yeryüzünden her türlü kötülüğün silinmesi, fesat ve bozgunculuk çıkaranlara dur denilmesi, barışın hâkim kılınması insanlığın ortak çabasını beklemektedir. İslâm bu ortak çabaya davet etmekte, zulme ve zorbalığa hep beraber karşı durulmasını ve ıslah için el birliğiyle gayret edilmesini başta Müslümanlar olmak üzere bütün insanlıktan beklemektedir. Nitekim İslâm Peygamberi'nin^(s.a.s.) Müslüman ve mümin tanımı son derece açıktır: *“Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden zarar görmediği kimsedir. Mümin de halkın, canları ve malları konusunda kendisinden emin olduğu kimsedir.”*⁷

---

7 Tirmizî, İman, 12.

İslâm, İlim ve Hikmet Dinidir

“De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”⁸

(Kur'an-ı Kerim)

“Alîm” olan, bilgiyi yaratan ve her şeyi bilen Allah, insanı bilgi elde etme ve elde ettiği bilgiyi kullanabilme yeteneğiyle var etmiştir. İslâm dini, insanın doğuştan getirdiği bu yeteneği iyiye kullanmasını, öğrendiklerinin ve öğrettiklerinin insanlığın faydasına olmasını, bilgi sayesinde ürettikleriyle yeryüzünü en güzel biçimde imar etmesini ister. Nitekim Sevgili Peygamberimize Kur'an vahyi olarak inen ilk emir “Oku!” olmuştur.

İslâm'ın “Oku!” emri, okuma-yazma bilmenin ötesinde çok daha derin bir anlamla evreni okumayı, anlamayı, keşfetmeyi ve bu sayede hakikate ulaşmayı ifade eder. İnsan aynı zamanda kendisini okumalı, yaratılış gerekçesini sorgulamalı, muhteşem bir tasarım ile yaratılan bedenini ve ruhunu tanıyarak Yaratıcı'sına ulaşmalıdır.

Uğrunda yorulmaya, emek ve zaman harcamaya değer en hayırlı iş, ilimle meşgul olmaktır. İslâm, bilgiye

---

8 Zümer, 39/9.

ulaşma adına ilim elde etmeyi kadın-erkek her birey için vazgeçilmez bir görev olarak görür. Son Peygamber^(s.a.s.) bu konuda şöyle buyurur: *“Ya öğretene ol, ya öğrenene ol, ya dinleyene ya da ilmi seven ve destekleyen ol. Beşinci olma, helak olursun!”*⁹

Aslında her peygamber bir öğretmendir ve insanları doğru bilgi sayesinde dünyada ve âhirette mutlu olmaya davet eder. Çünkü doğru bilgi, Allah katında mutlak bir değere sahiptir. Esasında iman da ilim ile elde edilir. Güzel ahlâka ilimle ulaşılır. Nihayetinde insan doğruyu bilmekle ve bildiğini hayatına uygulamakla yücelir.

İslâm’a göre, insanı kötülüğe yönelten, yanlış ve asılsız bilgi ilim olarak adlandırılmaz. Ayrıca bilgisini basit dünya menfaatleri karşılığında satan kişi, âlim değil, erdem yoksunu bir zavallıdır. Çünkü bilginin de bir ahlâkı vardır.

Hız. Peygamber dualarında Allah’tan faydalı ilim ister ve faydasını görmeyeceği bilgiden Allah’a sığınır. Değişmez hakikatin ve en doğru bilginin kaynağı olan Kur’an’ı öğrenmeyi ve öğretmeyi ısrarla tavsiye eder. Kendi sözleri olan hadisleri eksiksiz ve fazlasız bir şekilde aynıyla gelecek nesillere aktaranları büyük mükâfatlarla müjdeler. Böylece ilmin yayılmasını, cehaletin yok olmasını ister.

Peygamberimizin birçok hadisinde, ilim elde etmek için yola çıkanın cennete erişeceği, ilmiyle çevresindekileri faydalandıranın öldükten sonra bile bu bilgi kullandıkça sevap kazanmaya devam edeceği, bilgisini gizleyip bencillik yapanın ve doğruyu bildiği hâlde buna göre davranmayanın büyük vebal üstlendiği anlatılır. İslâm öğretisinde ilme değer vermek ve cehaletten kurtulmak,

9 Dârimî, Mukaddime, 26.

aynı zamanda insanı Allah'a yaklaştıran ve sevap kazandıran bir ibadet hükmündedir. Bu yüzden Hz. Peygamber şöyle demiştir: “*Sadakanın en faziletlisi Müslüman kişinin öğrendiklerini Müslüman kardeşine öğretmesidir.*”¹⁰

---

10 İbn Mâce, Sünnet, 20.

İslâm, Her İşte Nezaketi Emreder

“Mümin, ırza, namusa dil uzatan, lânet eden, çirkin işler yapan, edepsiz konuşan kimse değildir.”¹¹

(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

Söz ve hareketlerinde kabalıktan uzak durmak, kırıcı olmamak, aksine yapıcı, uzlaştırıcı ve nezaket sahibi olmak, kişinin hem iyi bir insan hem de olgun bir Müslüman olduğunu gösterir. Çünkü İslâm, kendisine inananları her türlü kabalık, çirkinlik, saygısızlık ve edepsizlikten uzak durmaya çağırır. Küfür, beddua, lânet, sövgü gibi kötü söz ve tavırların her biri bizzat Allah Resûlü tarafından yasaklanmıştır.

İslâm’a göre, her insanın bedeni, canı, akli ve haysiyeti her türlü haksız müdahaleden, tehdit ve hakareten korunmuştur. Aynı şekilde, kişinin malı, anne-babası, aile fertleri, mensup olduğu ırk, millet ve inanç sistemi de fiilî ve sözlü saldırılara hedef edilemez. Fikir farklılıkları saygılı bir tutumla ele alınır; ihtilaflar şiddete bulaşmadan konuşulur; sorunlar çözülürken hukuka ve ahlâka aykırı

---

11 Tirmizî, Birr ve sıla, 48.

adımlar atılamaz. Öyle ki, suçlu bile cezasını çeker ama kendisine hakaret ve işkence edilemez.

Diğer yandan, Müslüman yumuşak huylu, anlayışlı ve nezaketli tavrını, sadece insanlara değil aynı zamanda hayvanlara ve bitkilere de göstermek zorundadır. Tabiata dost olmak ve diğer varlıklara karşı da merhamet, vicdan ve insaf ölçüleriyle hareket etmek dinin emridir.

Son Peygamber^(s.a.s.), Müslümanlara bütün işlerinde “ihsan” yani katışıksız ve karşılıksız bir iyilik zemininde hareket etmelerini tavsiye eder. Onun örnek hayatı, başta ailesi olmak üzere tüm yakınlarına, arkadaşlarına, hatta kendi dininden olmayan kişilere karşı edep ve nezaket tablolarıyla doludur.

İslâm, Merhamet Dinidir

“Ben lânetçi olarak değil, ancak rahmet olarak gönderildim.”¹²
(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

“Rahman” ve “Rahim” olan Allah, sonsuz rahmetiyle tüm varlık âlemini esirger, korur ve nimetleriyle donatır. *“Rahmetim gazabımı geçti.”*¹³ buyurur ve bu rahmetin gereği olarak insanları affeder. İnsanlardan da merhametli olmalarını ve insafli davranmalarını ister.

İnsanlığın en mükemmel ferdi olan Hz. Peygamber^(s.a.s.) rahmet elçisidir. Merhamet ve şefkat peygamberidir. Katı kalpli ve kaba olmadığı için ashabı onun etrafında toplanmış, şiddete meyilli cahiliye toplumu, onun önderliğinde merhametle tanışmıştır.

Peygamber’in sünnetinde merhamet, sığ bir acıma duygusu değil, “varlığa saygı” ifade eden özenli bir duruştur. Çünkü İslâm’a göre, Allah tarafından yaratılan büyük-küçük her varlık bir öz değer taşır ve merhameti hak eder. Yeryüzündekilere merhamet gösteren insanoğlu ise ödül olarak Allah’ın merhametini kazanır.

12 Müslim, Birr ve sıla, 87.

13 Buhârî, Tevhid, 22.

Elbette merhametin en güzel yansıması, Müslümanlar arasındaki karşılıklı muhabbet, şefkat, lütuf ve yardımlaşmadır. Ancak merhamet sadece insanlara, müminlere, iyi kimselere veya fakirlere gösterilen ilginin adı değildir. Bilhassa çocuklar, yaşlılar ve hastalar gibi kendi hakkını korumakta zorlananlara ve insana emanet edilen hayvanlara karşı merhametli olmak İslâm ahlâkının gereğidir.

Merhametin zıddı olan zulüm ve şiddet ise, İslâm'da kesin bir dille yasaklanmıştır. İnsanın gerek zihinsel gerekse bedensel gücünü kötüye kullanarak yıkıcı davranışlar sergilemesi, öncelikle “yeryüzünü imar ve ıslah için yaratılmış olması” gerçeğine aykırıdır. Şiddet, kime ya da neye karşı olursa olsun kabul edilemez. Fiziksel, duygusal ya da ekonomik her türlü şiddet, dokunulmazlıkları ihlal ettiği için bir insanlık suçudur.

Bu konuda Allah Resûlü'nün sünneti yani hayat tarzı tam anlamıyla şiddete dur diyen ve merhameti ilke eden bir zihniyete sahiptir. Allah Resûlü^(s.a.s.) cahiliye zihniyetinin şiddet içeren bütün olumsuz inanış ve davranışlarını reddetmiştir. Kin, öfke, kıskançlık, hırs, intikam, acı ve gözyaşı getiren şiddetin, toplumun en değerli yapı taşı olan aileden başlamak üzere bütün katmanlarından silinmesi için mücadele etmiştir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti ve ayrımcılığı asla kabul etmeyerek onların haklarını ve saygınlıklarını korumuştur. Aile içinde ve toplumsal hayatta kadına karşı hoyrat, acımasız, insafsız ve merhametsiz bir tutum sergilemenin, İslâm'ın temel kaynaklarından dayanak bulması imkânsızdır.

Diğer yandan, Peygamberimizin savaş gibi şiddetin zirveye çıktığı bir ortamda bile hukuka ve ahlâka riayet edilmesini emretmesi; esirlere iyi davranılmasını istemesi; yaşlıların, kadınların, çocukların ve din adamlarının

savaşta öldürülmesini yasaklaması son derece önemlidir. Savaş meydanlarında bile şiddeti ve vahşeti kabul etmeyen bir dinin mensupları olarak Müslümanlar, merhamet elçileridir. Çünkü kalplerinde iman ve insan sevgisi, vicdanlarında kul hakkı ve âhîret bilinci, önlerinde Kur'an ve Peygamber örneği vardır.

İhtiyacı olana yardım etmek, zor durumda olanı korumak ve kurtarmak, yaşadığı ortamı sevgi ve güven ile tanıştırmak müminin görevidir. Çünkü mümin, merhamet dolu bir kararı, merhametten beslenen bir cümlesi ya da merhamete uzanan eli sayesinde merhametin asıl sahibi olan Allah'a yaklaşır. Peygamberimizin ifadesiyle, “*İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez.*”¹⁴

---

14 Buhârî, Tevhîd, 2.

Müslüman, Sorumluluk Bilinci Taşır

“İnsan, başıboş bırakılacağını mi zanneder?”¹⁵

(Kur'an-ı Kerim)

Yüce Allah, diğer canlılardan farklı olarak “akıl” ve “irade” vermek suretiyle insanı seçkin kılmıştır. Onu çeşitli kabiliyetlerle donatarak, verdiği kararları uygulayabilme özgürlüğü sunmuştur. İradesini haktan, doğrudan, iyiden yana kullanmasını, özgürlük alanını sorumluluk bilinci içinde değerlendirmesini istemiştir. Sonuçta dünya hayatı bir imtihandır ve sorumsuz davranışlar ya da gelişigüzel kararlar imtihanın ruhuna aykırıdır.

Sorumluluk, insanın hayatına yön verir, onu amaçsız yaşamaktan kurtarır. Sorumluluk sahibi olan insan, hayatta sadece imkân ve nimetlerin değil, vazifelerin de olduğunu bilir. Haklar kadar sorumluluklara da değer verir. Sorumluluklarını yerine getirdikçe mutlu ve huzurlu olur.

Kur'an'ın açıkça belirttiğine göre, Allah Teâlâ'nın akıl ve irade sahibi kullarına yüklediği sorumluluklar ancak

---

15 Kıyâme, 75/36.

onların güçlerinin yettiği kadardır. Kullarını en iyi tanıyan ve onlar için daima en iyisini isteyen Allah, unutarak ya da hatayla yapılan günahlardan dolayı kullarını sorumlu tutmamıştır. Hatta kalplerinden geçirdikleri kötü düşünceleri fiile dönüştürmedikleri takdirde onları affedecektir.

Allah'a karşı sorumluluk bilinciyle yaşamak, kişinin Allah'tan geldiğinin, O'na ait olduğunun ve nihayetinde O'na döneceğinin farkında olmasıdır. Her şeyi gören, duyan ve bilen Allah'ın daima kendisiyle beraber olduğunu hatırında tutmasıdır. Bu bilinçle hayatına yön vermesi, attığı her adımı bu şuurla atmasıdır.

İnsanın Allah karşısındaki başlıca sorumluluğu, O'nun varlığına ve birliğine iman etmesi, hiçbir şeyi O'na ortak koşmaması, kul olarak vazifelerini yerine getirmesidir. Ama Allah ile ilişkimiz, insanlar ile ilişkimize de yansır. Dolayısıyla Allah'ın üzerimizdeki hakları, sadece ibadetleri değil, bütün fertlerin yararını ilgilendiren toplumsal konuları da kapsar. Çünkü insanın kendisine, ailesine, akrabalarına, topluma ve tabiata karşı da sorumlulukları vardır.

İslâm, hak ve sorumluluğu bir terazinin iki kefesi gibi görür. İnsanların birbirleri üzerindeki hakları, doğal olarak onların karşılıklı sorumluluklarını da doğurur. Haklarını elde etmek isteyen kişi, sorumluluklarını da üstlenmekle mükelleftir. Böyle bir denge kurulduğunda, huzurlu bireyler ve güçlü bir toplum inşa etmek mümkün olur.

Müslüman, Ailesine İyi Davranır

“Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en hayırlı olanınızdır.

Ben de aileme karşı en hayırlı olanıyım.”¹⁶

(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

Aile kurmak ve sağlıklı nesiller yetiştirmek İslâm dini tarafından ısrarla tavsiye edilen bir hayat modelidir. Kur'an'da kadın ve erkek arasındaki muhabbet ve merhamet bağları Allah'ın varlığının delili ve aile de O'nun bir lütfu olarak sunulur. Evlenmenin sadece seçkin bir zümreye has olmadığına, maddî imkânsızlıkların başladığı yerde yeni bir yuvanın kurulması için destek olunması gerektiğine işaret edilir. Tek, eşi ve ortağı bulunmayan, kimseye muhtaç olmayan ve herkesin O'na muhtaç olduğu yegâne varlık Allah'tır. Dolayısıyla insan için bir eşe kavuşmak ve aile kurmak fitri ihtiyaçtır.

İslâm dini, aile kurmak kadar, bir aile olmanın sorumluluğunu üstlenmeyi de emreder. Aile olmak, bir duygu ve fikir birlikteliğini, dostluğu, güveni, merhameti, adaleti, iyilikte yardımlaşmayı ve kötülüğe karşı ortak mücadeleyi gerektirir.

---

16 Tirmizî, Menâkıb, 63.

İslâm'a göre, ailede şiddete asla yer yoktur. Her hususta olduğu gibi aile hayatında da bizler için en güzel örnek olan Allah Resûlü^(s.a.s.), eşlerine, çocuklarına ve yanında hizmet etmek için bulunanlara bir tek kötü söz dahi söylememiş,¹⁷ eşi Hz. Âişe'nin ifadesiyle "Hayatı boyunca tek bir tokat bile atmamıştır." Çünkü kişinin eşine, çocuklarına, anne babasına, kardeşlerine ya da yakın akrabalarına yönelik her türlü saldırgan davranışı kanunlar önünde suç, Allah karşısında günahdır.

Müslüman, eşyle, çocuklarıyla, anne-babasıyla bir yuva içinde yaşamanın büyük bir nimet olduğunu bilir. Ancak her nimet gibi ailenin de aynı zamanda bir imtihan olduğunun farkındadır. Dolayısıyla aile bağlarını güçlendirmek ve ailesini her türlü kötülükten ve tehlikeden korumak, kadın ya da erkek her Müslüman'ın vazifesidir. Aile fertleri arasında ayrım yapmadan adaletli davranmak, herkesin hakkını gözetmek, sevgi ve saygıya dayalı bir iletişim tarzı geliştirmek Müslüman olmanın gereğidir.

---

17 Müslim, Fedâil, 79.

Müslüman, Çevresiyle Dosttur

“Birinizin elinde bir fidan varken, kıyamet kopuyor olsa bile derhâl onu diksin!”¹⁸

(Hz. Muhammed^(s.a.s.))

Allah Teâlâ, yeryüzünde hayata başladığı günden bugüne insana çevresini tanıtmış, kâinatın taşıdığı anlam kodlarını ona anlatmış ve tabiatla nasıl bir ilişki geliştireceğini ona öğretmiştir. Nitekim son ilâhî kitap olan Kur’an-ı Kerim’de evrenin işleyişini, varlıklar arasındaki denge ve düzeni, her birinin yaratılış gayesini ve Yüce Yaratıcı’nın varlığına, kudretine, hikmetine delil olduğunu anlatan çok sayıda ayet vardır.

En küçüğünden en büyüğüne kadar evrendeki bütün varlıkların, fiziksel kıymetinin ötesinde manevî bir değeri vardır. Zira göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah’ı tesbih eder. Kuşlardan taşlara, bitkilerden karıncalara, Güneş’ten yıldızlara ruhsuz, duygusuz ve amaçsız tek bir varlık bile yoktur. İslâm’ın çevreye yüklediği anlam, öncelikle bütün varlıkların yaratılış gereği bir öz değere sahip olduğu ilkesine dayanır.

---

18 İbn Hanbel, III/184.

İslâm düşünce sistemine göre, çevre, Allah tarafından yaratılmıştır, her an O'nun tarafından kontrol ve idare edilmektedir ve insana emanet olarak verilmiştir. Çünkü insan, canlılar içinde çevreyi en üst düzeyde algılayabilen, şekillendirebilen, kullanabilen ve Yaratıcı'yla bağıni kurabilen varlıktır. Bu sebeple Allah, doğayı, göklerde ve yerde olan her şeyi insanın hizmetine vermiştir. Ancak bu durum, insanın doğal çevre üzerinde sınırsız kullanım hakkına sahip olduğu anlamına gelmez. İnsan kâinatın efendisi değil, emanetçisidir. Dilediğince davranarak çevresine zarar vermesi, güç ve menfaat elde etmek için çevresini harap etmesi durumunda Allah'a hesap verecektir.

Allah, yeryüzünü sadece insanların değil, hayvanların ve bitkilerin de yaşam alanı olarak yaratmıştır. Bu sebeple Müslüman, hayvan ve bitkilerin de yaşam hakkını korur; onlara vicdan, şefkat ve merhamet ile davranır. Hz. Peygamber, sebepsiz yere öldürülen bir serçenin bile kıyamet günü Allah'a hâlini arz ederek davacı olacağını söyler.¹⁹ Dolayısıyla İslâm'da çevre ahlâkı bencillikten, maddiyatçılıktan, hırs ve açgözlükten uzak bir duruşu ifade eder.

Kâinat, bütün güzelliğiyile Yüce Yaratıcı'nın insanlığa ikramıdır. İnsanlık kendi eliyle müdahale edip zehirlemedikçe, keserek ya da yakarak yok etmedikçe, çevre kendi sistemi içinde temiz kalacaktır. Müslüman çevre hakkında sorumluluk üstlenir, doğal dokuyu korur ve onunla uyum içinde yaşar. Zira çevre insanın en değerli hazinesi ve geleceğidir.

---

19 Nesâi, Dahâyâ, 42.

Müslüman, Asla Zulmetmez

“Yüce Allah şöyle buyurur: Ben zulmü kendime ve kullarıma haram kıldım. O hâlde siz de birbirinize zulmetmeyin.”²⁰

(Hz. Muhammed^(s.a.s))

Zulüm; hak sahibine hakkını vermemek, bir varlığı lâ-yık olmadığı yerde kullanmaktır. Zulüm her türlü eziyetin, haksızlığın, vicdansızlığın, adaletsizliğin ortak adıdır.

İslâm’a göre, en büyük zulüm, Allah’ın hakkını Allah’tan başkasına vermek, yani Allah’tan başka ilâh olduğunu kabul etmektir. İnsanoğlunu yarattığı ve sayısız nimetlerle donattığı hâlde Allah’a ortak koşmak, şirkidir. Şirk, Allah’ı bırakıp başka tanrılar edinmek, çok tanrılı inanç sistemleri geliştirmek sonra da onlara tapmaktır. Bu ise tam anlamıyla bir zulümdür.

Şirkin yanı sıra, Allah’ın ayetlerini yalanlamak, Kur’an’ı ve hükümlerini kabul etmemek, peygamberliğe ve peygamberlere inanmamak da zulümdür. İnsanoğlu böyle bir duruma düşerek Rabbine karşı zalimler arasında yer almamalıdır. İmandan mahrum kalarak kendisine de zulmetmemelidir. Rabbi ile yakın bir bağ kurmanın vereceği

---

20 Müslim, Birr ve sıla, 55.

mutluluğu, huzuru ve güveni yaşamalı, dünyayı da âhireti de kendisine zindan etmemelidir.

Aynı şekilde kişi, çevresindeki diğer insanlara, canlı ve cansız varlıklara da asla zulmetmemelidir. İnsanlar arası ilişkilerde zulüm, karşısındakinin sınırlarını çiğnemek, hakkını gasp etmek, ona adil ve merhametli davranmaktır.

İslâm dininde zulüm yasaklanırken Müslüman ve Müslüman olmayan ayrımı yapılmamıştır. Çünkü zulme engel olunmadığı takdirde toplumda haksızlıkların önü alınamayacak, güçlü ama zalim kimselerin toplumun huzurunu bozması kaçınılmaz olacaktır. Dolayısıyla Müslüman, şartlar ne olursa olsun, zalimin karşısında, mazlunun yanında yer alır. Hakkı ve hakikati savunur, hukuktan ve erdemden asla taviz vermez.

İslâm, kişinin Rabbine şirk koşması başta olmak üzere zulmün her türlüünü yasaklamış ve zalimlerin Allah tarafından sevilmediğini, asla desteklenmediğini ve kurtuluşu eremeyeceğini kesin bir şekilde açıklamıştır.

Müslüman, Dürüst ve Doğru Sözlüdür

“Allah’a inandım de, sonra dosdoğru ol!”²¹

(Hz. Muhammed^(s.a.s))

Doğruluk, özü sözü bir olmayı, insanın niyeti ile söz ve eylemlerinin uyum içinde olmasını ifade eden evrensel bir ahlâk ilkesidir. Elbette İslâm ahlâkında da doğru sözlü, güvenilir ve dürüst olmanın önemli bir yeri vardır.

Peygamberimiz, imanla doğruluk arasında sıkı bir bağ kurar. “*Bizi aldatan bizden değildir!*”²² diyerek Müslüman şahsiyetinde yalana, sahtekârlığa, ikiyüzlülüğe kesinlikle izin vermez. Onun ifadesiyle “Allah’a ve âhîret gününe inanan kişi ya iyi bir söz söylemeli ya da susmalıdır.”²³

Müslüman, başta Rabbine karşı sadık olmalıdır. O’nu tasdik etmeli, O’na sadakatle bağlanmalıdır. Sonra da niyet ve davranışlarında tutarlı bir yol izlemeli, dürüstlüğü ile çevresine güven aşılmalıdır. Zira ailede, ticaret

---

21 Müslim, İman, 62.

22 Müslim, İman, 164.

23 Buhârî, Rikâk, 23.

hayatında, iş dünyasında, eğitim ve öğretim çalışmalarında, arkadaşlık ilişkilerinde, hatta eğlenirken ve eğlendiriirken bile yalandan uzak durarak dürüstlüğü ilke edinmek, kişinin en yakınlarından başlamak üzere halkalar hâlinde güçlenen bir güven toplumu inşa eder.

Müslüman, Şükreden Kuldur

“Andolsun, sizi yeryüzünde yerleştirdik. Sizin için orada birçok geçim imkânı yarattık. Ama siz ne kadar da az şükrediyorsunuz!”²⁴

(Kur’an-ı Kerim)

İslâm dininde, nimetin değerini bilmeye ve verdiği nimetlerden dolayı Allah’a karşı minnettar olmaya “şükür” denir. Şükür, bazen gönülden bazen de dile getirip söyleyerek Allah’a teşekkürde bulunmak, O’nun nimetleri sayesinde bir hayat sürdürdüğünü saygı ile itiraf etmektir.

Kalbin şükrü, nimetleri verenin Allah olduğuna inanmaktır. Dilin şükrü, bu imkân ve nimetler için O’na gönülden teşekkür etmektir. Bedenin şükrü, enerjisini Allah’ın rızasına uygun işlerde kullanmak, namaz ve oruç gibi ibadetleri eda etmek ve Allah’ın yasaklarından uzak durmaktır. Mal sahibi olmanın şükrü, sadaka ve zekât vererek ihtiyaç sahiplerini gözetmek; makam ve otorite sahibi olmanın şükrü ise gücünü iyilik ve adalet yolunda kullanmaktır.

Şükür, aslında bir kulluk bilinci, bir yaşama biçimidir. Yediklerinden giydiklerine, bedensel ve zihinsel

---

24 Arâf, 7/10.

yeteneklerinden maddî ve manevî fırsatlara kadar sayılamayacak kadar çok nimet karşısında mutlu olan kulun Rabbini unutmamasıdır.

İnsanın şükretme ihtiyacı yaratılışı gereğidir. İnsan, kendisine basit bir iyilik yapana karşı vicdanen bir teşekkürü borç biliyorsa, bunca nimeti ikram eden Yaratan'ına karşı da şükrü ihmal etmemelidir. Kendi acizliğinin farkına varmalı; Allah'ın yardımı, desteği ve ikramları olmasa yaşayamayacağını anlamalıdır.

Diğer yandan, İslâm terbiyesine göre, Allah'a şükretmenin tamamlayıcı bir parçası da iyiliğini gördüğü insanlara teşekkür etmektir. Hz. Peygamber^(s.a.s.) *“İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a da şükretmez.”*²⁵ buyurmuştur. Teşekkür, insanlar arasında sevgi, kaynaşma ve yakınlaşma sağlayarak nankörlük ve bencillik gibi kötü huyları yok eder. Kendisine iyiliği dokunan, ikramda bulunan, yardımcı olan bir insana aynı şekilde karşılık vermek, eğer maddî anlamda bunu karşılayacak bir durumu yoksa dua etmek, Müslüman ahlâkının gereğidir.

---

25 Tirmizî, Birr ve sıla, 35.

Müslüman, Hata Yaptığında Af Diler

“Her kim işlediği zulmünün arkasından tövbe edip durumunu düzeltirse, kuşkusuz Allah onun tövbesini kabul eder. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”²⁶
(Kur’an-ı Kerim)

Yüce Allah, insanoğlunu iyiye ve doğruya meyilli bir fitratla yaratmış, onda akıl, şuur, irade ve gönül gibi potansiyel güçler var etmiştir. Bu potansiyeli doğru kullanarak iyiliğe yönelen kişi, Allah’ın hoşnutluğunu kazanarak hem kendisi hem de insanlık adına kalıcı güzelliklere imza atar. Ama nefsinin, şeytanın ve kötü arkadaşların ayartmasıyla potansiyelini kötülük yolunda kullanırsa kendisine de çevresine de yazık eder.

Beşer, şaşar. İnsanoğlu kimi zaman aldanır, yanılır, unuttur, kendine hâkim olamaz ve hata işler. Günaha sürüklenen Müslüman için bir çıkış kapısı, bir dönüş şansı ve arınma imkânı gereklidir. İşte Yüce Allah’ın kullarına sağladığı bu af kapısı, tövbedir.

---

26 Mâide, 5/39.

İslâm dinine göre, işlenen günahı dolaylı pişman olup Allah'tan af dilemeye "istiğfar", bir daha aynı hataya dönmeme kararlılığına ise "tövbe" denir. Allah'ın bir ismi de "et-Tevvâb" yani tövbeleri çok kabul edendir. O çok merhametlidir, kulunun pişmanlığına değer verir, bağışlamayı sever ve tövbe edip durumunu düzeltenleri affeder.

Samimi olarak yapılan tövbe, hem bir ibadet hem de yenilenme ve temizlenme imkânıdır. Olgunlaşmanın, kendini hesaba çekerek hatadan uzaklaşmanın, umut ve inançla yeniden başlamanın yoludur. Yüce Allah'ın sınırlarını ihlal ederek işlenen yanlışları onarmanın, O'nun sevgisini ve ilgisini kazanmanın yoludur.

Tövbe, bilinçli ve kararlı bir eylemdir. Müslüman tövbe sayesinde öz güven ve öz saygısını pekiştirir. Günahını terk ederek çevresine de güzel örnek olur. Peygamberimizin bir hadisine göre, "*Günahı tövbe eden kimse, hiç günah işlememiş gibidir.*"²⁷

Bir Müslüman için kul hakkı ve kamu hakkı dışında, pişman olup tövbe edince Allah'ın affetmeyeceği bir günah yoktur. Kul hakkı kişilerle helalleşip zararları tazmin edilerek, kamu hakkı da kanun önünde hesap vererek ödenir.

---

27 İbn Mâce, Zühd, 30.

Müslüman, Cennete Götüren Yolları Arar

*“Kim, ‘Rab olarak Allah’ı, din olarak İslâm’ı
ve Peygamber olarak da Muhammed’i kabul
ettim.’ derse mutlaka cennete girer.”²⁸*

(Hz. Muhammed^(s.a.s))

İlk insan Hz. Âdem ve eşi, cennetten yeryüzüne indirilmiştir. Bu dünya hayatı aslında insanoğlu için geçici bir yolculuk ve gurbettir. Bu sebeple her insan cennete özlem duyar, cennet gibi bir hayatı olsun ister, her yerde cennetin güzelliğini arar. İşte İslâm, insanın ruhunda yer etmiş olan cennet arzusunu gerçekleştirmenin yollarını ona öğretir.

Müslüman’ı cennete götürecek yolların başında elbette iman gelir. Cennet nimetlerine ancak Allah’a, O’nun Peygamberi Muhammed Mustafa’ya ve O’nun son ve mü-kemmel dini İslâm’a iman etmekle ulaşılabilir.

İmana salih ameller yani ibadetler ve iyi davranışlar eşlik etmelidir. Dolayısıyla Müslüman, namazını asla terk etmez. Orucunu tutar. Malının zekâtını verir. Hacca

---

28 Ebû Dâvûd, Tefrîu ebvâbi'l-vitr, 26.

gider, Rabbinin evi olan Kâbe'yi ziyaret eder. Bu temel ibadetler dışında Allah'ın rızasını kazandıracak her türlü sözü, emeği, gayreti ve niyeti de ibadet olarak görür. Nitekim Kur'an'da, Allah'a inanmanın yanı sıra, kötülüklerden sakınmak, bollukta ve darlıkta başkalarına yardım etmek, öfkeyi yenmek, insanların kusurlarını bağışlamak ve işlediği günaha ısrar etmeyip Allah'tan af dilemek gibi güzel özelliklerin insanı cennete götüreceği bildirilir.²⁹

İman ve ibadetlerin ayrılmaz ve vazgeçilmez tamamlayıcısı ise güzel ahlaktır. Müslüman, iman etmedikçe cennete giremeyeceğini, imanını güzel davranış ve erdemlerle süslemedikçe de olgun bir mümin olamayacağını bilir. Çünkü Hz. Peygamber, ibadet etse de güzel ahlâk sahibi olmayan ve çevresindekilere eziyet eden kişiyi, "iflas eden" yani bütün amelleri boşa giden bir kimse olarak tanımlamıştır.³⁰ Peygamberimizin güzel ahlâk karşılığı cenneti garanti eden şu sözü son derece etkileyicidir: "*Siz bana kendinizden altı şeyi garanti edin, ben de size cenneti garanti edeyim: Konuştuğunuzda doğru söyleyin. Söz verdiğiniz zaman onu yerine getirin. Size bir şey emanet edildiğinde onu sahibine verin. Namusunuzu koruyun. Harama bakmaktan sakının. Elinizi kötülükten çekin.*"³¹

Müslüman, cennete girmek için hayata sevgi ve merhamet gözüyle bakar. Yaratılanı Yaratandan dolayı hoş görür. Affedici, anlayışlı, mütevazı davranır. Kalp kırmaz, kimseyi incitmez. Hiçbir canlıya bilerek zarar vermez. Kadın-erkek, yaşlı-çocuk, zengin-fakir demeden herkese saygılı davranır ve kimseyi söz ve davranışlarıyla rencide etmez.

29 Âl-i İmrân, 3/132-136.

30 Müslim, Birr ve sıla, 59.

31 İbn Hanbel, V, 323.

Müslüman, insanların yardımına koştığı müddetçe Rabbinin desteğini yanında hisseder ve bu fedakârlığın kendisini cennete erİştireceğine inanır. Müslüman'ın hayatında iyilik, insanların tavırlarına göre şekillenmez, aksine karşılığını sadece Allah'tan bekleyerek cennet umuduyla yapılır. Nitekim Kur'an-ı Kerim, bir köleyi ya da esiri özgürlüğüne kavuşturmanın, şiddetli bir kıtlık gününde akrabası olan bir yetimi ya da hiçbir şeyi olmayan bir fakiri doyurmanın, iman edenlerden olup birbirine sabrı ve merhameti tavsiye etmenin "cennete götüren sarp yolları kolaylaştıracak işlerden" olduğunu müjdeler.³²

Cennet, Peygamber'in ifadesiyle, "kalbi kuş gibi saf ve temiz olanların" yeridir. Takva sahibi olup Allah karşısında sorumluluğunu bilenlerin durağıdır. Doğruların, dürüst ve mert kimselerin, her işini hakkıyla yapanların varacağı yerdir. Allah Resûlü, bu konuda şöyle der: "Doğruluktan ayrılmayın! Muhakkak ki doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi devamlı doğru söyler ve doğru olanı ararsa Allah katında "sıddık" (özü sözü bir olan kişi) olarak yazılır. Yalandan sakının! Çünkü yalan kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söyleyip, yalanı araştırmaya devam ederse sonunda Allah katında "yalancı" olarak yazılır."³³

Cennet ebedidir. Akla hayale gelmeyecek kadar güzel ve sınırsız nimetlerin bulunduğu yerdir. Cennete ulaşmak isteyen insan, sınırlı ömrüyle sınırsız olan cenneti kazanmak adına her anını özenle yaşar. Hayatını asla yararsız, gereksiz, boş şeylerle meşgul etmez. Ömür sermayesini, gençlik enerjisini, zekâsını, yeteneklerini, sağlığını, parasını boşa harcamaz, heba etmez.

32 Beled, 90/12-17.

33 Müslim, Birr ve sila, 103.

Cennet yolunda elbette zorluklar olacaktır. Çünkü bu dünya imtihan dünyasıdır. Ancak Müslüman, cennetin yolcusudur. Hiçbir zorluk bu kutlu yolculukta ona mani olamaz. Ne şeytanın telkinleri, ne nefsinin bitmek bilmeyen istekleri, ne de çevresindeki günaha davet eden ateş çemberleri onu yıldırılmaz. Müslüman, imanından aldığı güçle, sabır ve sebatla hareket eder. Allah'a güvenir ve O'nun emirlerine riayet ederek yasaklarından kaçınır. Peygamber'in yaşam tarzını model alır. Nihayetinde Rabbinin izni ve ikramıyla sonsuz iyilik yurdu olan cennete kavuşur.

Müslüman, Cehenneme Götüren Yollardan Uzak Durur

“Kendisi için dosdoğru yol belli olduktan sonra kim Peygamber’e karşı çıkar ve müminlerin yolundan başkasına uyarsa, onu yöneldiği yolda bırakınız ve cehenneme sokunuz. Orası ne kötü bir varış yeridir.”³⁴

(Kur’an-ı Kerim)

İslâm’ın istisnasız bütün emirleri insanların yararına, bütün yasakları da insanların zararına olan konulara dairdir. İslâm’ın yasakladığı düşünce, söz ve fiillerin başında, şirk gelir. Şirk, Allah’a ortak koşmak, O’ndan başka ilâhların olduğunu kabul etmek, çok tanrılı bir inanış sistemi kurmaktır. Küfür ise, Yaratıcı’ya inanmamak, Tanrı tanımamaktır. Şirk de küfür de insanı cehenneme sürükleyen yolların başında yer alır.

İman ettiği hâlde Allah’ın sınırlarına riayet etmemek, günaha aldırılmamak, açıkça günah işlemekten ve günahının reklamını yapmaktan çekinmemek, günah işledikten sonra pişmanlık duymamak, kısacası günah karşısında umursamaz olmak da İslâm tarafından yasaklanmıştır.

---

34 Nisâ, 4/115.

İslâm'da "haram" olarak adlandırılan kesin yasaklar, Kur'an ayetleri ve Hz. Peygamber'in hadisleri ile belirlenmiştir. Bu yasakları işlemenin pişman olup tövbe etmedikçe ve Allah tarafından affedilmedikçe cehennem ile cezalandırılacağı ifade edilir. Söz konusu yasakların ve büyük günahların arasında şunlar sıralanabilir:

- Allah'a inanmamak ya da O'ndan başka ilâhlar edinmek.
- Allah'ın dokunulmaz kıldığı canı öldürmek.
- İntihar etmek ve ötenazi ile kendi ölümüne karar vermek.
- Alkol ve uyuşturucu madde kullanmak.
- Kumar oynamak.
- Faiz yemek.
- Hırsızlık yapmak.
- Haksız ve usulsüz kazanç sağlamak.
- Ölçü ve tartıda sahtekârlık yapmak.
- Zina etmek, evlilik dışı ve nikâhsız ilişkiye girmek.
- İffetli bir insana zina iftirasında bulunmak.
- Yetim malına ihanet etmek.
- Kul hakkına el uzatmak ve kamu hakkı yemek.
- İnsanlar arasında fitne çıkarmak.
- Can taşıyan her türlü varlığa zulmetmek.
- Anne-babanın haklarını çiğnemek ve saygısızlık etmek.
- Komşulara eziyet etmek ve akrabalık ilişkilerini kesmek.
- Malı, zamanı, sağlığı israf etmek.

Kadınıyla erkeğiyle Medineli Müslümanlar Hz. Peygamber'e ilk iman ettiklerinde şu hususlarda ona bağlılık yemini etmişlerdi: Allah'a hiçbir şeyi eş tutmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, Allah'ın haram kıldığı cana kıymamak, iftira etmemek ve hayırlı bir hususta Peygamber'e isyan etmemek.³⁵

35 Mümtehine, 60/12, Buhâri, Diyât, 2.

Dolayısıyla bu ilkelerin, öncelikli bir şekilde kişiyi kötülükten ve cehennemden koruduğunu söylemek mümkündür.

Aslında cehennem gibi kötü bir sonu hazırlayan davranışlardan birçoğu inançsızlık ve kötü ahlâk sebebiyle ortaya çıkar. Bu yüzden riyakârlık ve gösteriş, kibir ve gurur, haset ve kıskançlık, cimrilik ve iyiliğe engel olma gibi tutumların cezayı ve azabı gerektirdiği İslâm'da belirtilmiştir.

Müslüman, eline sahip olmakla ve şiddet, hırsızlık, gasp gibi el ile işlenen suçlardan uzak durmakla mükelleftir. Dilini korumakla ve laf taşıma, iftira etme, dedikodu yapma, yalan söyleme, yalan yere yemin etme gibi dilden çıkan hataları işlememekle yükümlüdür. Aynı şekilde belini korumakla yani zinadan uzak durarak iffetli bir hayat sürmekle sorumludur.

Hz. Peygamber^(s.a.s.) bir hadisinde şöyle der: “*Cehennem, nefsin arzu ettiği şeylerle, cennet ise nefsin hoşlanmadığı şeylerle kuşatılmıştır.*”³⁶ Dolayısıyla insan için cehennemden uzak, huzurlu bir âhîret hayatına ve sonsuz kurtuluşa giden yol, iman, sabır, sebat, akıl, feraset, erdem ve umuttan geçmektedir.

---

36 Buhârî, Rikak, 28.

